

Trendspotterstudie middelengebruik onder leden van studentenverenigingen

Trendspotterstudie middelengebruik onder leden van studentenverenigingen

Colofon

Deze handreiking is tot stand gekomen met financiële steun van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Voor de inhoud van dit rapport is er contact geweest met preventiewerkers van instellingen voor verslavingszorg (IVZ), medewerkers van onderwijsinstellingen en onderwijskoepels en studenten hoger onderwijs.

Projectleiding

Michelle van der Horst

Auteurs

Janneke van der Avoort

Britt Bilderbeek

Michelle van der Horst

Met medewerking van

Martijn Janse (Stichting Lieve Mark)

Jorrit Westerhof (Rijksuniversiteit Groningen)

Simone Korteling

Wouter den Hollander

Martha de Jonge

Vormgeving en productie

Canon Nederland N.V.

Beeld

Gettyimages.nl

Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van het Trimbos-instituut.

De uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF2114**.

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00

©2024, Trimbos-instituut, Utrecht. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Samenvatting	6
Onderzoeksvragen	6
Methode	6
Resultaten	6
Conclusies en aanbevelingen	7
1 Inleiding	8
1.1 Wat is een studentenvereniging?	8
1.2 Onderzoeksvragen	9
2 Trendspotterstudie	11
3 Literatuurstudie	13
3.1 Methode	13
3.2 Kanttekeningen bij de literatuurstudie	13
3.3 Verschil en overeenkomsten in gebruik tussen leden en niet-leden	14
3.3.1 Alcohol	14
3.3.2 Drugs	15
3.3.3 Tabak en e-sigaretten	16
3.4 Sociale invloeden	16
3.4.1 Sociale normen	16
3.4.2 Drinkcultuur en uitgaan	16
3.4.3 Populariteit en leiderschap	17
3.4.4 Woonsituatie	17
4 Datareview	19
4.1 Methode	19
4.2 Resultaten	20
5 Focusgroepen	21
5.1 Focusgroepen professionals	21
5.1.1 Werving	21
5.1.2 Procedure	21
5.1.3 Resultaten onderwijsprofessionals	23
5.1.4 Resultaten preventieprofessionals	26
5.2 Focusgroepen studenten	28
5.2.1 Werving	28
5.2.2 Procedure focusgroepen	30
5.2.3 Resultaten studenten	31

6	Aanvullende analyses data studentenmonitor	38
6.1	Methode	38
6.1.1	Data	38
6.1.2	Meetinstrumenten	38
6.1.3	Respons	39
6.1.4	Weging	39
6.1.5	Gegevensanalyse	39
6.2	Resultaten	40
6.2.1	Beschrijving studenten	40
6.2.2	Samenhang tussen middelengebruik en lidmaatschap studentenvereniging	41
6.2.3	Samenhang tussen middelengebruik en lidmaatschap van verschillende typen studentenverenigingen	42
6.2.4	Samenhang tussen middelengebruik en woonsituatie	42
7	Conclusie en discussie	43
8	Aanbevelingen	48
9	Referenties	51
10	Bijlagen	55
	Bijlage 1 Informatiebrieven focusgroepen onderwijs- en preventieprofessionals	55
	Bijlage 2 Wervingsvragenlijst voor focusgroepen studenten	58
	Bijlage 3 Informatiebrief en toestemmingsformulier focusgroepen studenten	61
	Bijlage 4 Topiclijst focusgroepen studenten	68
	Bijlage 5 Mentimeter focusgroepen studenten	70

Samenvatting

Onderzoeksvragen

Dit onderzoek geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging¹ en studenten die dit niet zijn?
- Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur-, of overige vereniging?
- Welke factoren (persoonlijk, sociaal, maatschappelijk) hangen samen met en zijn mogelijk van invloed op het middelengebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging?
- Wie zijn de stakeholders bij het voorkomen of verminderen van (de risico's van) middelengebruik bij studenten en wat kunnen zij doen?

Methode

Dit onderzoek is uitgevoerd volgens de Trendspottermethode, een model voor de snelle beoordeling van drugstrends, ontwikkeld door het *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction* (EMCDDA). In de eerste fase is de bestaande kennis op het gebied van middelengebruik door leden van studentenverenigingen in kaart gebracht. Dit is gedaan aan de hand van een literatuurstudie en een datareview. In de tweede fase zijn de resultaten uit de eerste fase ter aanvulling voorgelegd aan experts uit de praktijk en de einddoelgroep. Hiervoor zijn twee focusgroepen met experts (onderwijsprofessionals en preventieprofessionals van de instellingen voor verslavingszorg) en drie focusgroepen met studenten gehouden. Na de eerste en tweede fase is de Trendspottermethode aangevuld met verdiepende analyses op eerder verzamelde data van de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs (2023).

Resultaten

Literatuurstudie

Uit de literatuurstudie komt naar voren dat het gebruik van alcohol, bepaalde drugs (cannabis, ecstasy/MDMA, cocaïne, amfetamine (speed) en medicijnen zonder doktersvoorschrift), tabak en e-sigaretten hoger ligt onder leden van studentenverenigingen dan onder niet-leden. Er zijn verschillende sociale invloeden die het middelengebruik van studenten beïnvloeden:

1. Sociale normen;
2. Drinkcultuur en uitgaan;
3. Populariteit en leiderschap;
4. Woonsituatie.

---

1 Een **studentenvereniging** is een vereniging voor en door studenten. In dit onderzoek worden verschillende typen studentenverenigingen onderscheiden: gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur- en overige verenigingen.

Focusgroepen

Uit de focusgroepen met de onderwijs- en preventieprofessionals blijkt dat zij over het algemeen geen verschil zien in het middelengebruik tussen leden en niet-leden. Ze denken wel dat het middelengebruik hoger ligt onder uitwonende studenten in vergelijking met thuiswonende studenten. Verder geven professionals aan dat studenten het middelengebruik door leeftijdsgenoten overschatten, waardoor ze zelf mogelijk meer middelen gaan gebruiken. Ook de berichten in de media over hoeveel studenten wél gebruiken en niet over wie er niet gebruiken, kunnen volgens de professionals zorgen voor normalisering. Daarnaast zien professionals dat de sterke drankcultuur en het hebben van een eigen tap/bar een rol speelt bij het alcoholgebruik op gezelligheids-, studie- en sportverenigingen.

Aanvullende analyses studentenmonitor

Uit de aanvullende analyses van de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs (2023) blijkt dat overmatig, zwaar en riskant alcoholgebruik, een mogelijke afhankelijkheid van alcohol en recent 3-MMC-gebruik vaker voorkomt bij leden dan niet-leden. Dagelijks roken komt daarentegen minder vaak voor bij leden dan bij niet-leden. Verder kunnen de leden van de verschillende typen studentenverenigingen niet onderling met elkaar worden vergeleken op middelengebruik, omdat het regelmatig voorkomt dat studenten lid zijn van meerdere typen studentenverenigingen. Daarnaast komt middelengebruik op vrijwel alle uitkomstmaten vaker voor bij studenten die uitwonend zijn dan studenten die thuiswonend zijn.

Conclusies en aanbevelingen

Het alcoholgebruik blijkt hoger te zijn bij studenten die lid zijn van een vereniging dan studenten die geen lid zijn. Verder is er aan de hand van de verschillende informatiebronnen in dit onderzoek geen eenduidig beeld te schetsen over het verschil in roken en drugsgebruik tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn. Bovendien heerst bij professionals en studenten het beeld dat het middelengebruik het hoogst is bij leden van gezelligheidsverenigingen in vergelijking met leden van studie- en sportverenigingen. Uit de aanvullende analyses blijkt inderdaad dat het middelengebruik op vrijwel alle uitkomstmaten vaker voorkomt bij studenten die lid zijn van een gezelligheidsvereniging dan studenten die geen lid zijn van een gezelligheidsvereniging.

De belangrijkste factoren die samenhangen met het middelengebruik van studenten zijn:

1. Het gebruik van vrienden, de rol die middelengebruik speelt bij sociale activiteiten en de 'bubbel' van een student;
2. Groepsinvloed;
3. Normalisering van middelengebruik in de studententijd;
4. Uitwonend zijn.

Deze factoren spelen volgens professionals en studenten een grotere rol bij het middelengebruik dan lidmaatschap van een studentenvereniging.

Er zijn verschillende stakeholders die een rol kunnen spelen bij het voorkomen of verminderen van (de risico's van) middelengebruik: studentenverenigingen, onderwijsinstellingen en -professionals, instellingen voor verslavingszorg, festivalorganisatoren, horecaeigenaren, de overheid en gemeenten.

1 Inleiding

In 2023 is er voor de tweede keer in kaart gebracht hoe het staat met het middelengebruik onder studenten hoger onderwijs in Nederland [1]. Uit deze monitor blijkt dat één op de zes studenten (16%) een zware drinker² is. Een derde van de studenten (29%) gebruikte cannabis in het afgelopen jaar en 14% ecstasy. Vergeleken met de eerste meting in 2021 lijkt het middelengebruik onder studenten grotendeels stabiel gebleven [2].

Vanuit onderwijsinstellingen en de instellingen voor verslavingszorg krijgt het Trimbos-instituut vragen over risicovolle doelgroepen binnen de studentenpopulatie.

Versterkt door berichtgeving in de media lijkt het middelengebruik hoger te liggen onder studenten die lid zijn van een studentenvereniging, vergeleken met studenten die geen lid zijn. In 2022 is daarnaast door een aantal studenten van een gezelligheidsvereniging uit Utrecht de campagne 'Waar Trek Jij de Lijn?' gestart, met aandacht voor het bespreekbaar maken van problematisch middelengebruik onder studenten. Daarnaast is het Trimbos-instituut ook bekend met vragen over het middelengebruik onder leden van andere studentenverenigingen, zoals studie-, sport- en cultuurverenigingen.

Om antwoord te krijgen op deze vragen heeft het Trimbos-instituut een Trendspotterstudie (zie 2: Trendspotterstudie) [3] uitgevoerd. Hiermee is in kaart gebracht wat bekend is over het middelengebruik onder leden van studentenverenigingen ten opzichte van niet-leden. Zo kunnen er gerichte adviezen worden geformuleerd en kan actie worden ondernomen om het huidige interventieaanbod beter aan te laten sluiten bij de doelgroep. Daarnaast toont het huidige onderzoek aan waar mogelijke kansen voor verbetering en uitbreiding van het interventieaanbod liggen. De adviezen worden geformuleerd voor de praktijk en zijn onder andere relevant voor instellingen voor verslavingszorg, medewerkers van onderwijsinstellingen (zoals beleidsmedewerkers en studentenpsychologen) en studenten(verenigingen) zelf.

1.1 Wat is een studentenvereniging?

Een studentenvereniging is een vereniging voor en door studenten. De leden zijn allemaal student. In dit onderzoek worden verschillende typen studentenverenigingen onderscheiden:

- Gezelligheidsvereniging: een vereniging voor studenten die een sociale functie vervult met studenten die studeren in dezelfde stad.
- Studievereniging: een vereniging voor studenten van dezelfde onderwijsinstelling die daar dezelfde opleiding volgen, dezelfde afstudeerrichting hebben of in sommige gevallen aan dezelfde faculteit studeren.

---

2 **Zwaar drinken:** minstens één keer per week ten minste vier (voor vrouwen) en zes (voor mannen) glazen alcohol op één dag drinken.

- Sportvereniging: een vereniging voor studenten die een bepaalde sport beoefenen, zoals roeien, basketbal of klimmen.
- Cultuurvereniging: een vereniging voor studenten om muziek, kunst of theater te maken.
- Overige verenigingen: verenigingen voor studenten op bijvoorbeeld het gebied van religie, identiteit, etc.

1.2 Onderzoeksvragen

Dit onderzoek geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

1. Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn?
2. Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur-, of overige vereniging?
3. Welke factoren (persoonlijk, sociaal, maatschappelijk) hangen samen met en zijn mogelijk van invloed op het middelengebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging?
4. Wie zijn de stakeholders bij het voorkomen of verminderen van (de risico's van) middelengebruik bij studenten en wat kunnen zij doen?

Kader 1: Definities binnen het studentenleven

Een **studentenstad** is een stad waar veel studenten wonen. Als er wordt gesproken over een studentenstad, gaat het vaak om een stad met een hogeschool en/of universiteit.

Het **studentencorps** is de oudste (traditionele) studentenvereniging in een studentenstad. Naast studentencorpora bestaan er ook 'gewone' studentenverenigingen. Deze zijn vaak iets minder traditioneel.

Het gebouw waar de studentenvereniging is gevestigd heet een **sociëteit**.

Over het algemeen zijn binnen studentenverenigingen jaarclubs en/of disputen de primaire sociale structuur. Een **jaarclub** is een groep studenten die allemaal in hetzelfde jaar lid zijn geworden van de studentenvereniging. Er is dus sprake van een horizontale structuur. Een **dispuut** is een groep leden die afkomstig kunnen zijn uit verschillende jaarlagen; een verticale structuur. Lid worden van een dispuut gaat ook niet zomaar; vaak moet een student gevraagd worden door al bestaande dispuutleden. Ook bestaan er in sommige verenigingen verticale structuren van jaarclubs, genaamd 'verbanden' of 'verticales'.

Om lid te worden van een vereniging, dispuut, commissie of studentenhuis moeten potentiële nieuwe leden vaak een **ontgroening**, als onderdeel van de **introductietijd** of **kennismakingstijd** (voor de vereniging) genoemd, doorstaan. Dit is echter niet voor alle (typen) studentenverenigingen een vereiste. Daarnaast kan een introductietijd of kennismakingstijd ook geen ontgroening bevatten (denk aan de introductietijd in verschillende steden).

Een ontgroening betreft vaak een reeks rituelen om deze nieuwe leden op de proef te stellen en kan enkele dagen, weken tot een jaar duren. Wat er precies allemaal gebeurt tijdens de ontgroening mag vaak niet gedeeld worden met niet-leden. Onder andere vanwege incidenten en negatieve media-aandacht zijn ontgroeningen tegenwoordig een stuk meer gereguleerd en is er een meldplicht bij de onderwijsinstelling. Bovendien zijn studentenverenigingen verbonden aan onderwijsinstellingen, waarmee aanvullende afspraken zijn gemaakt ten aanzien van de kennismakingstijd. Potentiële nieuwe leden worden ook wel nuldejaars ('nullen', 'novieten' of 'feuten') genoemd. Zij mogen bijvoorbeeld in geen geval alcohol drinken tijdens de ontgroening. Maar deze regels gelden alleen voor de verenigingsontgroening. Voor groepen binnen de vereniging (zoals een dispuut, commissie of verenigingshuis) gelden deze regels vaak niet en wordt er wel alcohol gedronken. Omdat deze activiteiten 'achter de voordeur' plaatsvinden en minder zijn gereguleerd, kan dit - sneller dan voor lidmaatschap van de vereniging zelf - gepaard gaan met excessief alcoholgebruik. Bovendien hebben alle verenigingen een zero-tolerancebeleid voor drugs.

Een **biercantus** is een activiteit waarbij studenten samen liederen zingen en bier drinken. De avond verloopt volgens vaste gewoontes en gebruiken. Als iemand zich niet aan de regels houdt, krijgt die persoon straf. Een straf is vaak in de vorm van het drinken van bier. Ook is er de **croegjool**, waarbij voor een bepaalde tijd gratis bier aangeboden wordt uit de taps van de sociëteit.

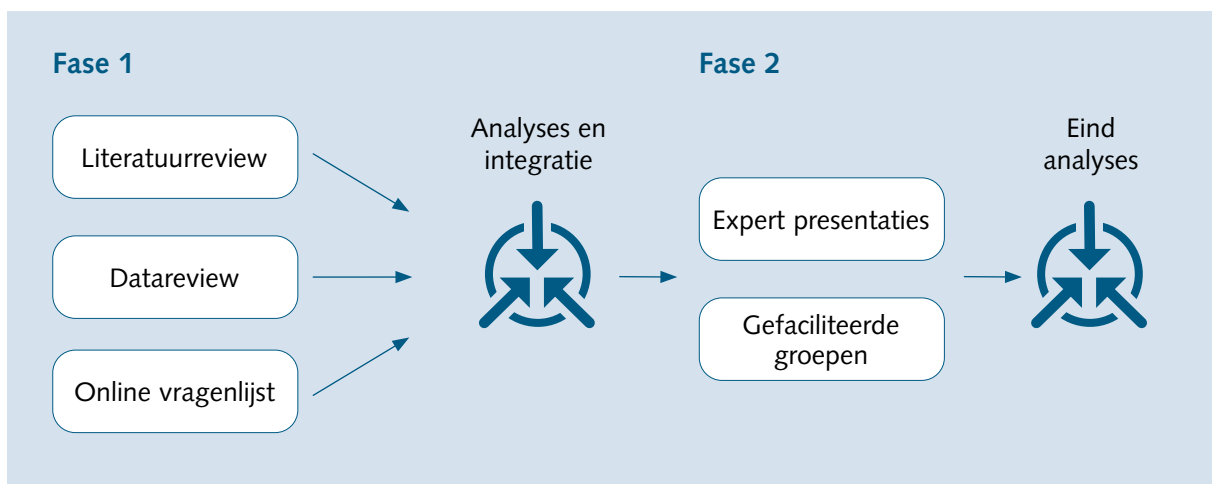
Tot slot staat het studentenleven ook bekend om de vele **drankspellen** met veelal een verplichtend karakter ten aanzien van het drinken van alcohol. Voorbeelden zijn: mexxen, kingsen, juffen en bussen.

2 Trendspotterstudie

Dit onderzoek is uitgevoerd volgens de Trendspottermethode, een model voor de snelle beoordeling van drugstrends, ontwikkeld door het *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction* (EMCDDA) [3]. Een trendspotter is een studiedesign waarbij verschillende onderzoeksmethoden gebruikt worden om snel informatie over een bepaald thema of vraagstuk te verzamelen en beoordelen. Trendspotterstudies worden voornamelijk gebruikt om opkomende trends te ontdekken, die (nog) niet ontdekt kunnen worden aan de hand van al bestaande datasets. Een trendspotterstudie is opgebouwd uit twee fasen (zie afbeelding 1). In de eerste fase wordt informatie verzameld aan de hand van een literatuurreview, data-analyse en een online survey. In fase 2 worden de resultaten uit de eerste fase ter aanvulling voorgelegd aan experts uit de praktijk en de einddoelgroep.

Door gebruik te maken van zowel kwantitatieve als kwalitatieve data wordt een probleem vanuit verschillende invalshoeken bekeken. Dit verhoogt de betrouwbaarheid en validiteit van de resultaten van een onderzoek.

Afbeelding 1: Visuele weergave Trendspottermethode. Naar voorbeeld uit het Trendspotter handboek van het EMCDDA [3].

In de huidige studie is in fase 1 de bestaande kennis op het gebied van middelengebruik door leden van studentenverenigingen in kaart gebracht. Dit is gedaan aan de hand van een literatuurstudie en een datareview. Het derde onderdeel van de eerste fase, een online survey, is in het huidige onderzoek niet uitgevoerd. Hier is voor gekozen omdat de studentenpopulatie momenteel al in verschillende andere onderzoeken wordt bevraagd. Eén van die onderzoeken is de tweede meting van de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs (2023).

In de tweede fase van deze studie zijn de bevindingen uit fase 1 aangevuld met kennis van professionals en studenten. Er zijn twee online focusgroepen met experts georganiseerd en drie online focusgroepen met studenten.

Van de focusgroepen met professionals bestond er één uit onderwijsprofessionals en één uit preventieprofessionals. Tijdens de focusgroepen met onderwijs- en preventieprofessionals werden de bevindingen uit fase 1 gepresenteerd. Vervolgens werd hen gevraagd in hoeverre zij dit beeld herkennen, wat hun eigen ervaringen zijn met leden van studentenverenigingen en welke signalen over middelengebruik zij ontvangen vanuit studenten.

Ook werden er drie online focusgroepen met studenten georganiseerd. De focusgroepen met studenten waren gemengd, met deelname van studenten met en zonder lidmaatschap bij een studentenvereniging. Ook namen studenten van verschillende typen verenigingen deel.

Aanvullend aan de Trendspottermethode zijn er verdiepende analyses uitgevoerd op de data van de hierboven genoemde Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs (2023) (hierna: studentenmonitor). Ten tijde van de uitvoer van de Trendspotterstudie was deze data nog niet beschikbaar. Analyse van deze grote dataset (> 32.000 studenten) leek ons een waardevolle toevoeging aan het door ons uitgevoerde onderzoek, aangezien er in de datareview van de data van Lieve Mark (zie [4: Datareview](#)) alleen wordt gefocust op het verschil in middelengebruik in relatie tot de coronacrisis en er geen uitsplitsing kon worden gedaan naar verschillende typen studentenverenigingen. Daarom is besloten aanvullende analyses uit te voeren met de data van de studentenmonitor die eind november 2023 beschikbaar kwam.

3 Literatuurstudie

3.1 Methode

De literatuurstudie naar het middelengebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging is in de periode januari tot en met mei 2023 uitgevoerd. Het doel van de literatuurstudie was om de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden: 'Is er een verschil in het middelengebruik tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn (prevalentie, frequentie, middel)?' en 'Welke factoren (persoonlijk, sociaal, maatschappelijk) zijn van invloed op het middelengebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging?'

Voor de literatuur zijn de elektronische databases van Web of Science en Google Scholar geraadpleegd en is gebruik gemaakt van interne referenties. Er is primair gebruik gemaakt van gepubliceerde systematische reviews en meta-analyses, waarin de resultaten van eerder onderzoek zijn samengevat. Op het moment dat deze er niet waren, is gebruik gemaakt van recent verschenen onderzoek. De verwachting is dat de meeste relevante wetenschappelijke literatuur over middelengebruik en leden van studentenverenigingen is geïnccludeerd. Dit is echter niet met zekerheid te zeggen, daarvoor diende namelijk een uitgebreide systematische review uitgevoerd te worden, wat buiten de reikwijdte van dit onderzoek valt.

Er is gebruik gemaakt van de volgende zoektermen:

- ('alcohol' or 'drug*')
- ('fraternit*' or 'societ*' or 'sororit*')
- ('college' or 'student*')

Vervolgens is er gebruik gemaakt van filters: publicatie tussen 2010 en 2023 en als methode een systematische review of meta-analyse. Hierna zijn de titels bekeken op geschiktheid en daarna de abstracts.

3.2 Kanttekeningen bij de literatuurstudie

Onderzoek naar middelengebruik onder leden van studentenverenigingen is vooral afkomstig uit de Verenigde Staten (VS). Studeren, wonen en sociale activiteiten zoals uitgaan zien er voor studenten in de VS anders uit dan voor studenten in Nederland. Daarnaast verschillen de regels rondom alcohol en drugs. Zo is in Nederland de leeftijdsgrens voor alcohol 18 jaar, waar deze in de VS 21 jaar is. Ook is het gebruiken van drugs in Nederland niet strafbaar onder de Opiumwet. Bovendien hanteert Nederland voor cannabis een gedoogbeleid. Hoewel cannabis illegaal is, wordt iemand niet vervolgd voor het bezitten van een gebruikshoeveelheid³. Door

---

3 Zie [Gedoogbeleid softdrugs en coffeeshops | Drugs | Rijksoverheid.nl](#) voor meer informatie over het Nederlandse gedoogbeleid.

deze verschillen tussen Nederland en de VS is niet altijd duidelijk in hoeverre de conclusies uit onderzoeken in de VS van toepassing zijn op de Nederlandse situatie.

Ook is er mogelijk een verschil in de maatschappelijke opvattingen rondom drugs tussen Nederland en de VS, bijvoorbeeld wat betreft gebruik van MDMA of pijnstillers en opiaten. Bovendien is drugsgebruik een belangrijk en veel besproken thema in de Nederlandse politiek: kijk bijvoorbeeld naar de ontwikkelingen op het gebied van het experiment gesloten coffeeshopketen, de nationaal rapporteur verslavingen of de staatscommissie MDMA.

In bestaande literatuur wordt meestal geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende typen studentenverenigingen (gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur- en overige verenigingen), en in algemene zin gesproken over gezelligheidsverenigingen of studentenverenigingen. Dit komt mogelijk doordat dit onderscheid specifiek is voor de situatie in Nederland. Daarom gaat het in deze literatuurstudie voornamelijk over het wel of geen lid zijn van een studentenvereniging, verder benoemd als 'vereniging'. Waar mogelijk zal er onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende typen studentenverenigingen.

3.3 Verschil en overeenkomsten in gebruik tussen leden en niet-leden

3.3.1 Alcohol

Uit onderzoek uit de Verenigde Staten blijkt dat studenten die lid zijn van een vereniging meer alcohol drinken dan studenten die geen lid zijn van een vereniging [4-8]. Zo drinken ze gemiddeld meer drankjes per week en hebben ze een grotere kans om te binge drinken⁴ dan niet-leden [9, 10]. De sociale invloeden die spelen in een vereniging en tussen leden zijn hier een mogelijke verklaring voor (zie 3.4: Sociale invloeden) [11]. Ook ervaren studenten die lid zijn van een vereniging over het algemeen meer alcoholgerelateerde problemen dan studenten die geen lid zijn, zoals een kater, zich ziek voelen of overgeven, iets zeggen waar men later spijt van krijgt, het krijgen van een black-out en vechten [5, 7, 12].

---

4 **Binge drinken:** het drinken van 5 glazen of meer per gelegenheid.

Kader 2: Alcohol en sport

Alcoholgebruik in Nederland is hoger onder sporters dan onder niet-sporters, met name onder jongere sporters en onder veldsporters (zoals voetbal, hockey en tennis) [13, 14]. Verder drinken wekelijkse sporters in Nederland meer alcohol [15] en voldoen minder vaak aan de richtlijn van de Gezondheidsraad⁵ dan niet-wekelijkse sporters [14]. Onder 18-34-jarigen, de leeftijdsgroep waar de meeste studenten onder vallen, zijn sporters ook vaker zware drinkers⁶ dan niet-sporters. Bovendien drinken studenten die regelmatig sporten vaak meer alcohol, blijkt uit onderzoek uit de Verenigde Staten [16]. Mogelijk speelt het samen drinken met medesporters hierbij een rol [17]. Een andere verklaring is dat sporters het idee hebben dat het negatieve effect van alcohol op hun gezondheid opgeheven wordt door het positieve effect van het sporten. Hiermee rechtvaardigen ze hun alcoholgebruik [18].

Ook de verbinding binnen het team is van belang. Sporters die een sterke band hebben met hun team, drinken vaker meer alcohol dan sporters die dat niet hebben blijkt uit internationaal onderzoek [19, 20]. Dit komt mogelijk doordat sporters die een sterke band met hun team hebben, ook vaker in een situatie terecht komen waarin veel gedronken wordt, zoals na een training of wedstrijd in de sportkantine. Dit soort situaties kunnen op hun beurt weer voor zorgen dat zij een sterkere band met het team krijgen [19, 20]. Ook groepsdruk om alcohol te drinken van teamgenoten kan van invloed zijn op het alcoholgebruik. Daarnaast hebben veel (studenten)sportclubs contracten met de alcoholindustrie [21, 22]. Door reclame te maken voor een alcoholmerk krijgt de club sponsoring. Door het zien van alcoholreclame neemt het alcoholgebruik van studenten die lid zijn bij een sportvereniging tijdens feesten en wedstrijden toe [21, 23, 24].

3.3.2 Drugs

Uit onderzoek onder studenten aan de universiteit in Groningen blijkt dat recreatief drugsgebruik van ecstasy/MDMA cocaïne en amfetamine (speed) vaker voorkomt onder studenten die lid zijn van een gezelligheidsvereniging, studievereniging of sportvereniging dan onder studenten die geen lid zijn van een studentenvereniging (het ooit-gebruik is respectievelijk 39% versus 28% in 2019) [25]. Verschillende onderzoeken uit de Verenigde Staten laten zien dat studenten die lid zijn van een vereniging vaker cannabis gebruiken dan studenten die geen lid zijn [4, 26-28]. Daarnaast gebruiken studenten die lid zijn vaker medicijnen zonder doktersvoorschrift dan niet-leden in de Verenigde Staten [29-30]. Het gaat hierbij specifiek om stimulerende medicijnen, zoals ADHD-medicatie [31-35]. Voor verdovende medicatie, zoals opioïden en slaapmedicatie, is er geen verschil gevonden tussen studenten die wel en niet lid zijn [31].

---

5 Het advies van de Gezondheidsraad is om geen alcohol te drinken, of in ieder geval niet meer dan één glas per dag.

6 **Zwaar drinken:** minstens één keer per week ten minste vier (voor vrouwen) en zes (voor mannen) glazen alcohol op één dag drinken.

3.3.3 Tabak en e-sigaretten

Studenten die lid zijn van een vereniging roken vaker sigaretten en gebruiken vaker e-sigaretten (zoals een vape) en een waterpijp dan niet-leden, blijkt uit onderzoek in de Verenigde Staten [36, 37]. Studenten die lid zijn, zijn vaak sociale rokers of roken vaker een periode niet. Dit houdt in dat ze meestal alleen in het weekend en op feestjes roken. Bovendien is roken vaak gerelateerd aan alcohol- of drugsgebruik [36]. Roken op feestjes (al dan niet gecombineerd met alcohol) wordt als normaal beschouwd en wordt sociaal geaccepteerd door studenten die lid zijn. Dit is echter niet het geval voor roken in de context van het dagelijkse leven als student [38]. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat er geen verband meer is tussen roken en lidmaatschap bij een vereniging wanneer er is gecontroleerd voor alcohol- en drugsgebruik [36]. Dit suggereert dat het aanpakken van roken in sociëteiten mogelijk niet effectief is zonder ook het verband met alcohol- en drugsgebruik aan te pakken.

3.4 Sociale invloeden

3.4.1 Sociale normen

Leeftijdsgenoten beïnvloeden elkaars middelengebruik. Zo laat onderzoek naar alcoholgebruik binnen verenigingen zien dat de cultuur binnen de vriendengroep het alcoholgebruik sterk beïnvloedt [39, 40]. Sociale normen blijken een van de beste voorspellers van (drink)gedrag onder studenten [41, 42]. Sociale normen zijn invloeden (impliciete of ongeschreven regels, geboden, verboden) vanuit de sociale omgeving. Sociale normen bepalen of je het gedrag (bijvoorbeeld alcohol drinken of drugs gebruiken) wel of niet gaat vertonen. Er kunnen verschillende soorten sociale normen onderscheiden worden: descriptieve en injunctieve normen. Descriptieve normen gaan om hoe vaak mensen denken dat bepaald gedrag voorkomt. Injunctieve normen gaan over in hoeverre mensen denken dat hun omgeving bepaald gedrag goed- of juist afkeuren. Injunctieve en descriptieve normen zijn goede voorspellers van het middelengebruik van studenten [12, 42-44]. Studenten overschatten vaak het alcoholgebruik en het gebruik van medicijnen zonder doktersvoorschrift door medestudenten, ook wel de descriptieve normen [11, 35, 45, 46]. Hierdoor is de kans groter dat ze zelf ook meer van deze middelen gaan gebruiken. Ander onderzoek laat echter zien dat drugsgebruik wel voorspeld kan worden door injunctieve normen, maar niet door descriptieve normen [47].

3.4.2 Drinkcultuur en uitgaan

De drinkcultuur onder studenten kan op verschillende manieren invloed hebben op het alcoholgebruik. Onder studenten heerst bijvoorbeeld de gewoonte om rondjes alcohol te bestellen. Ook de zogenaamde biercantussen zijn een echt studentenfenomeen. Dit kan aanzetten tot meer drinken. Daarnaast kan het zien van alcoholgebruik bij vrienden of medestudenten iemand aanzetten om zelf ook meer te gaan drinken: zien drinken doet drinken [48].

Samenkomen of samen uitgaan wordt, met name door studenten die lid zijn van een vereniging, gezien als aanleiding om te drinken [49]. Soms wordt het ook als sociale verplichting gezien om alcohol te drinken, zoals bij een wekelijkse borrel op de vereniging. Activiteiten zonder alcohol zijn minder populair en worden door veel studenten beschouwd als niet-verbindend. Het uitgaan en samen drinken is dat wel: het levert sterke verhalen, foto's die gedeeld worden op sociale

media en gedeelde ervaringen op om op terug te kijken ('*night-out nostalgia*'), zoals het stelen van verkeersborden. Degene die niet of matig drinkt⁷ of niet uitgaan horen er minder bij [49].

3.4.3 Populariteit en leiderschap

Studenten die door leeftijdsgenoten als populair werden gezien en studenten met een leiderschapsrol binnen verenigingen, zoals de voorzitter van een vereniging, fungeren als rolmodel voor groepsgedrag [39]. Zij hebben ook een grotere invloed op het vaststellen van normen voor de leeftijdsgroep en geven signalen af over de aanvaardbaarheid of onaanvaardbaarheid van drinken en roken. Uit onderzoek blijkt dat hoe populairder een lid wordt gevonden door leeftijdsgenoten, hoe meer dit lid alcohol drinkt en rookt [39]. Dit komt waarschijnlijk doordat ze zich meer aanpassen aan de drink- en rooknormen van hun leeftijdsgenoten. Onderzoek laat namelijk zien dat drinken en roken vaak voor een bepaald aanzien zorgt binnen de sociale groep. Studenten kunnen door de wens om bij de sociale groep te horen, worden beïnvloed ook gaan drinken of roken [39].

Het is onduidelijk of studenten met een leiderschapsrol vaker riskant alcoholgebruik⁸ laten zien. Sommige onderzoeken laten zien dat zij grotere hoeveelheden alcohol drinken, vaker overmatig drinken⁹ en meer negatieve gevolgen ervaren van alcoholgebruik [50, 51]. Maar er is ook onderzoek dat concludeert dat leiderschapsrollen beschermend kunnen werken, waarbij leiders binnen verenigingen minder geneigd zijn tot binge drinken¹⁰ [52]. Weer een ander onderzoek laat zien dat er helemaal geen verschil is in het alcoholgebruik en de gevolgen van alcoholgebruik tussen leiders en leden [7].

3.4.4 Woonsituatie

Sommige studentenverenigingen hebben verenigingshuizen. Dat zijn studentenhuizen waarvan de bewoners lid zijn van dezelfde studentenvereniging. Deze huizen kunnen verbonden zijn aan of zelfs in beheer zijn van studentenverenigingen. Verenigingen kunnen deze huizen erkennen, maar de erkenning ook weer intrekken, bijvoorbeeld wanneer een huis zich niet aan de regels van de vereniging houdt.

Zoals eerder genoemd is onderzoek naar studentenhuisvesting en studentenverenigingen voornamelijk afkomstig vanuit de Verenigde Staten (VS). Hierdoor zijn onderstaande bevindingen niet altijd een-op-een toepasbaar op de Nederlandse situatie. In de VS wonen veel studenten op een campus van de onderwijsinstelling met andere studenten. Ze worden met iemand op een kamer geplaatst en kiezen dus niet zelf voor een huis en huisgenoten of wonen in een verenigingshuis (*sorority house*). In Nederland regelen de meeste studenten hun eigen woonruimte. De huisvesting op campussen is er wel, maar zeer beperkt. Nederlandse studenten hebben zelf keuzevrijheid in huisgenoten door middel van hospiteeravonden. En in Nederland gelden er voor woningen buiten de campus geen regels vanuit de onderwijsinstelling rondom alcohol- en drugsgebruik.

---

7 Er is in dit onderzoek sprake van matig alcoholgebruik als tussen de 8 en 14 glazen (vrouwen) of 8 en 21 glazen (mannen) alcohol per week wordt gedronken.

8 **Risikant alcoholgebruik:** als er zoveel wordt gedronken dat er problemen worden ervaren door het alcoholgebruik, bijvoorbeeld verplichtingen niet na kunnen komen, spijt hebben van het alcoholgebruik of van anderen het advies krijgen om minder te drinken.

9 **Overmatig alcoholgebruik:** meer dan 14 glazen (vrouwen) of meer dan 21 glazen (mannen) alcohol per week drinken.

10 **Binge drinken:** het drinken van 5 glazen of meer per gelegenheid.

Onderzoek uit de VS laat zien dat leden die in een verenigingshuis wonen vaker drinken en roken dan leden die in een ander studentenhuis wonen [8, 36]. Ook gebruiken zij vaker medicijnen zonder doktersvoorschrift [30]. Het hogere middelengebruik van studenten die in een verenigingshuis wonen, kan mogelijk worden verklaard door het feit dat ze meer worden blootgesteld aan de normen en opvattingen van studentenverenigingen, waar het gebruik van alcohol en drugs een bepaalde status heeft.

Leden die op de campus wonen drinken minder alcohol en gebruiken minder cannabis dan leden die buiten de campus wonen [4]. Studenten die bij hun ouders wonen drinken minder vaak alcohol, vanwege het ouderlijk toezicht en de normen en waarden van ouders over de schadelijke gezondheidseffecten [8].

4 Datareview

Naast de literatuurreview, is in de eerste fase van deze trendspotterstudie een datareview uitgevoerd. Bij de eerste meting van de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs in 2021 werd niet uitgevraagd of iemand lid was van een studentenvereniging. De monitor is vervolgens in 2023 herhaald. Toen is dit wel uitgevraagd, net als het type vereniging. Ten tijde van het huidige project waren deze data echter nog niet beschikbaar. Overige data over het thema middelengebruik onder studentenverenigingen is zeer schaars. Om toch een beeld te kunnen schetsen voor de professionals in fase 2 van het onderzoek is een extra analyse op de data van studenteninitiatief Stichting Lieve Mark uitgevoerd.

Stichting Lieve Mark houdt zich bezig met diverse projecten en onderzoeken omtrent studentenwelzijn. Lieve Mark is opgericht in 2020, en onderzocht toen de effecten van de coronamaatregelen op de mentale gezondheid en het middelengebruik van studenten.

In januari 2021 onderzocht Lieve Mark opnieuw de gevolgen van de coronacrisis op het middelengebruik [53]. Een onderdeel van deze meting was de invloed van lidmaatschap van een studentenvereniging op het middelengebruik van studenten. De data van dit onderzoek is gedeeld met het Trimbos-instituut als startpunt voor deze trendspotterstudie. Het Trimbos-instituut is niet verantwoordelijk of betrokken geweest bij de onderzoeksopzet, dataverwerking of rapportage van het onderzoek van Lieve Mark.

4.1 Methode

Voor het onderzoek van Lieve Mark zijn hbo- en wo-studenten geworven uit heel Nederland. Het onderzoek van Lieve Mark is niet representatief voor alle studenten in verband met de werving van respondenten in de directe omgeving van de onderzoekers, voornamelijk via WhatsApp-groepen met leden van hun gezelligheidsvereniging. De respondenten waren veelal lid van een gezelligheids-, studie- en/of sportvereniging. Daarnaast was het merendeel van de respondenten uitwonend, man en jongerejaars. Het onderzoek geeft echter wel inzichten in het middelengebruik binnen de doelgroep van studentenverenigingen.

In de vragenlijst van Lieve Mark (meting in januari 2021) werd onder de volgende vraag gesteld met betrekking tot het thema middelengebruik: 'Ben je sinds de coronacrisis meer verdovende middelen gaan gebruiken'. De respons op deze vraag is door onderzoekers van het Trimbos-instituut opnieuw geanalyseerd. Hiervoor is gebruik gemaakt van Microsoft Excel. De resultaten van deze analyse zijn tijdens de focusgroepen met professionals gepresenteerd om een beeld te schetsen van het middelengebruik onder leden en niet-leden van studentenverenigingen.

4.2 Resultaten

De vraag met betrekking tot middelengebruik is in totaal door 7.099 studenten ingevuld. Ruim twee op de vijf (40,5%) van de studenten die lid zijn van een studentenvereniging gaf aan meer middelen te zijn gaan gebruiken sinds de coronacrisis (zie tabel 1). Dit percentage lag iets lager (35,1%) onder studenten die aangeven geen lid te zijn van een studentenvereniging. Het gaat hierbij om de studenten die hebben aangegeven meer alcohol, meer drugs of meer alcohol en drugs te zijn gaan gebruiken. Wanneer deze categorieën afzonderlijk worden bekeken, valt op dat het percentage dat aangeeft meer alcohol te zijn gaan gebruiken iets hoger is onder studenten die geen lid zijn. Echter, de groep studenten die aangaven meer drugs of meer alcohol én drugs te zijn gaan gebruiken sinds de coronacrisis is iets groter onder leden van studentenverenigingen.

Tabel 1. Resultaten onderzoek Lieve Mark op de vraag: 'Ben je sinds de coronacrisis meer verdovende middelen gaan gebruiken?' (%; n=7.099).

	Geen lid studentenvereniging (n=944)	Lid studentenvereniging (n=6.155)
Ja, meer alcohol	17,5	16,5
Ja, meer alcohol en drugs	11,8	15,6
Ja, meer drugs	5,8	8,4
Nee	44,5	37
Nee, juist minder	20,4	22,5

Voor meer informatie over Lieve Mark, hun onderzoeken en resultaten of andere activiteiten, neem contact op via info@lievemerk.nl of ga naar hun website www.lievemark.nl.

5 Focusgroepen

Voor dit onderzoek zijn er focusgroepen met verschillende doelgroepen gehouden. Er zijn twee focusgroepen met professionals georganiseerd. Eén met preventieprofessionals van de regionale instellingen voor verslavingszorg (IVZ) en één met professionals van hogescholen en universiteiten. Hiernaast zijn drie focusgroepen met studenten gehouden. In dit hoofdstuk wordt per doelgroep de werving en procedure van de focusgroep beschreven.

5.1 Focusgroepen professionals

5.1.1 Werving

De preventieprofessionals uit de IVZ en de onderwijsprofessionals zijn via bestaande netwerken en contacten uitgenodigd per mail. Voorafgaand aan de focusgroep ontvingen de deelnemers een informatiebrief (zie bijlage 1). De professionals ontvingen geen vergoeding voor hun deelname.

Er is met elf **preventieprofessionals** gesproken. Zij waren allen werkzaam op het gebied van middelenpreventie en actief op het thema studentenwelzijn.

Er is in totaal met tien **onderwijsprofessionals** gesproken voor dit onderzoek. Acht onderwijsprofessionals waren aanwezig tijdens de focusgroep. Daarnaast is een extra gesprek gevoerd met twee professionals van koepelorganisatie Universiteiten van Nederland, aangezien zij niet konden aansluiten bij de geplande focusgroep. Hun bijdrage zal voor de leesbaarheid van dit rapport meegenomen worden als onderdeel van de focusgroep met onderwijsprofessionals. Drie van de tien onderwijsprofessionals waren werkzaam als beleidsadviseur studentenwelzijn bij de koepelorganisaties van de hogescholen en universiteiten: de Vereniging Hogescholen en Universiteiten van Nederland. Zeven van de tien onderwijsprofessionals waren werkzaam bij een hogeschool of universiteit, waarvan vijf als beleidsadviseur studentenwelzijn. Als onderdeel van deze functie als beleidsadviseur studentenwelzijn waren zij de contactpersoon van de studentenverenigingen die aangesloten zijn bij hun onderwijsinstelling. Verder sloot één studentendecaan en één onderzoeker studentenwelzijn aan.

5.1.2 Procedure

Om de focusgroep zo laagdrempelig mogelijk te maken, zijn alle focusgroepen online gehouden. Bij iedere focusgroep waren twee of drie onderzoekers van het Trimbos-instituut aanwezig. Tijdens de focusgroep leidde één onderzoeker het gesprek, waarbij de andere notuleerden. De focusgroepen duurden ongeveer 1,5 uur.

De focusgroepen startten met een korte introductie, waarin het onderzoek verder werd toegelicht en de professionals zichzelf kort voorstelden. Door deel te nemen aan de focusgroep gaven de professionals toestemming voor opname van de bijeenkomst, ten behoeve van de verslaglegging. Dit is aan het begin van de focusgroep nogmaals ter bevestiging gevraagd, voordat de opname werd gestart. De opnames zijn na het opschrijven van het definitieve verslag vernietigd.

Vervolgens werd tijdens de focusgroep een korte presentatie gegeven waarin de professionals werden meegenomen in de resultaten van de literatuurstudie. Landelijke data en cijfers over middelengebruik met onderscheid tussen leden en niet-leden van studentenverenigingen waren niet beschikbaar ten tijde van de focusgroepen. Om die reden werd data van stichting Lieve Mark toegelicht (zie 4: [Datareview](#)). Aan de hand van deze data werd tijdens de focusgroepen een beeld van de studentenpopulatie neergezet, waar de professionals op reageerden.

Tijdens de focusgroepen met professionals zijn de volgende onderwerpen besproken:

- Herkennen zij het beeld dat naar voren komt uit de literatuurstudie en data van stichting Lieve Mark?
- Zien zij een verschil in het middelengebruik tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn (prevalentie, frequentie, middel)?
- Zien zij een verschil in het middelengebruik tussen studenten die lid zijn van een gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur-, of overige vereniging (prevalentie, frequentie, middel)?
- Welke signalen en vragen krijgen zij van studentenverenigingen met betrekking tot middelengebruik?

In paragraaf 5.1.3 worden suggesties en aanbevelingen van onderwijs- en preventieprofessionals omtrent middelenpreventie besproken. Hoewel het een belangrijke bron van informatie is omtrent de behoeften van onderwijs- en preventieprofessionals, zijn niet alle aanbevelingen gebaseerd op kennis over effectieve middelenpreventie. Het is belangrijk dit tijdens het lezen in acht te nemen.

5.1.3 Resultaten onderwijsprofessionals

Samenvatting focusgroep onderwijsprofessionals

De onderwijsprofessionals zien:

- over het algemeen geen verschil in het middelengebruik door leden en niet leden van een studentenvereniging.
- dat het middelengebruik mogelijk hoger ligt onder uitwonende studenten vergeleken met thuiswonende studenten.
- dat er op gezelligheidsverenigingen een sterkere drankcultuur heerst, vergeleken met andere verenigingen. Daarbij benoemden ze dat er ook op studie- en sportverenigingen veel alcohol gedronken wordt. Het hebben van een eigen tap/bar lijkt een rol te spelen bij de mate van alcoholconsumptie.
- dat alcoholgebruik meer een rol speelt bij oudere verenigingen. Dit vanwege tradities en bijvoorbeeld dispuuts- of huisontgroeningen waar minder toezicht op is.
- dat er een vergrootglas ligt op leden van gezelligheidsverenigingen. Hierdoor is er meer zorg en aandacht voor het middelengebruik onder leden van deze verenigingen. Het lijkt daarom ook makkelijker om met hen in gesprek te gaan over een alcohol- en drugsbeleid in tegenstelling tot andere typen verenigingen.
- dat het thema middelenpreventie het beste opgenomen kan worden als onderdeel van een bredere aanpak waarbij ook aandacht is voor inclusiviteit, gezondheid of sociale veiligheid. Deze thema's zijn laagdrempeliger voor studentenbesturen. Op deze manier kunnen ze studentenbesturen motiveren en overtuigen om aan de slag te gaan met middelenpreventie.

Verskil leden en niet-leden

De onderwijsprofessionals herkenden over het algemeen niet het beeld dat het middelengebruik verschilt tussen studenten die lid zijn versus studenten die geen lid zijn van een studentenvereniging. Sommige van hen zien wel een toename in gebruik van drugs, maar hebben niet het idee dat studenten massaal drugs gebruiken. Ze zien wel verschillen binnen de studentenpopulatie, maar geven aan dat dit niet direct toe te schrijven is aan het wel of niet hebben van een lidmaatschap bij een studentenorganisatie. Andere factoren zouden hier volgens hen ook een rol kunnen spelen, zoals de woonsituatie van de student. Dit kan gaan om de locatie (wonen in de stad of in een meer landelijke omgeving), thuis of uitwonend zijn en het soort (studenten)huis waar iemand in woont. In studentenhuizen worden volgens de professionals studenten meegenomen in de normen van het huis met betrekking tot het middelengebruik. Nieuwe bewoners worden ook uitgekozen passend bij deze norm. Jonge of nieuwe bewoners kunnen mogelijk over hun eigen grenzen gaan omdat ze zich graag willen conformeren aan de norm van het huis.

Verskil tussen typen verenigingen

Het merendeel van de professionals geeft aan dat op gezelligheidsverenigingen een sterkere drankcultuur heerst dan op andere verenigingen. Dit houdt in dat op gezelligheidsverenigingen het drinken van alcohol een belangrijker onderdeel is van de vereniging dan bij andere typen verenigingen. Tegelijkertijd werd daarbij opgemerkt dat ook op studie- en sportverenigingen

veel alcohol gedronken wordt. Dit hangt ook af van de activiteiten die georganiseerd worden. Waar bij gezelligheidsverenigingen meer (verplichte) borrels zijn, organiseren studieverenigingen bijvoorbeeld ook meer inhoudelijke activiteiten, los van de borrels.

Volgens de onderwijsprofessionals ligt er vanuit de media een vergrootglas op het middelengebruik onder leden van gezelligheidsverenigingen. De onderwijsprofessionals geven aan dat dit mogelijk het beeld beïnvloedt. Echter komt dit niet overeen met wat zij zien bij hun eigen studenten. Zij benoemen dat de verschillen tussen de typen verenigingen niet dermate groot zijn, en mogelijk toe te schrijven zijn aan andere factoren. Zoals de drankcultuur zoals eerder besproken.

Ook denken de professionals dat het middelengebruik mogelijk hoger is onder de meer corporale verenigingen. Hierbij gaat het niet om de geregistreerde corpora, maar verenigingen waar een corporale cultuur heerst; vaak zijn dit de oudere studentenverenigingen. In dat soort verenigingen moeten studenten een (zwaardere) ontgroening doorstaan. Zo zijn er ook dispuuts- en huisontgroeningen. En, hoewel dit in het geval van de verenigingsontgroening verboden is, gaan ontgroeningen volgens de professionals vaak gepaard met meer alcoholgebruik. Ook de leeftijd van een vereniging kan een rol spelen. Verenigingen die al langer bestaan, houden volgens een professional mogelijk meer vast aan hun gebruiken en zijn daardoor minder geneigd aanpassingen te maken in bijvoorbeeld hun (alcohol)beleid.

Kijkend naar sportverenigingen werd opgemerkt dat het alcoholgebruik mogelijk hoger ligt onder de sportverenigingen met meer mannelijke leden, zoals rugby of voetbal. Tegelijkertijd weten professionals dat er ook juist leden van sportverenigingen zijn waar het gebruik (al dan niet tijdelijk) lager ligt, bijvoorbeeld bij de roeiverenigingen onder de wedstrijdroeiers.

Ook wordt er een onderscheid gemaakt in de grootte van verenigingen. Grotere verenigingen hebben vaker een eigen café of tap op de sociëteit. Vaak hebben ze ook prijs- of afname afspraken met leveranciers van bier/alcohol. De inkomsten van de drank zijn voor deze verenigingen een manier om onder andere hun pand te onderhouden. Mogelijk heeft dit invloed op de hoeveelheid alcohol die gedronken wordt, al durven de professionals dit niet met zekerheid te zeggen.

Alcohol- en drugsbeleid op studentenverenigingen

De onderwijsprofessionals merken een verschil tussen de verschillende typen verenigingen in de bereidheid om over alcohol- (en drugs)beleid in gesprek te gaan. De ervaring is dat dit makkelijker is bij de gezelligheidsverenigingen, vergeleken met de studieverenigingen. Ook hier kan het feit dat de gezelligheidsverenigingen onder een vergrootglas liggen een rol spelen.

Kijkend naar het alcohol- en drugsbeleid, merken de professionals dat studentenbesturen over het algemeen sneller teruggrijpen op het thema drugs dan het thema alcohol. Over drugs maken studentenbesturen zich sneller zorgen, bijvoorbeeld over de laagdrempeligheid van gebruik of de beschikbaarheid. De professionals merken weerstand bij studenten(besturen) wanneer ze alcohol bespreekbaar willen maken. Het is volgens hen een spanningsveld om in samenwerking met studentenverenigingen de regels vast te stellen en initiatieven op te zetten. Eén van de manieren waarop de professionals hiermee omgaan is door studentenbesturen te adviseren om zowel alcohol als drugs op te nemen in een bredere aanpak, zoals inclusiviteit, gezondheid of sociale

veiligheid. Dit roept minder weerstand op onder de studentenbestuursleden en leden van de vereniging, omdat dit thema's zijn waar verenigingen uit zichzelf mee aan de slag willen gaan.

Gezondheid en welzijn zijn sowieso steeds belangrijkere thema's binnen de studentenverenigingen, merken verschillende professionals. Vanuit studentenbesturen horen ze bijvoorbeeld dat het alcoholgebruik door eerstejaarsleden op de sociëteit afneemt. Ook houden studenten vaker rekening met hun alcoholgebruik tijdens drukke schoolperiodes, zoals tentamenweken. Het is onduidelijk of dit komt door intrinsieke motivatie vanuit de studenten, of door maatregelen en preventieboodschappen vanuit de verenigingen of opleiding.

Ontvangen signalen en vragen

Studenten en studentenbesturen benaderen de onderwijsprofessionals met name met vragen rond financiële ondersteuning of locatiebeheer. Daarnaast worden de professionals vooral benaderd voor bredere vraagstukken waar ze niet altijd voldoende kennis over hebben om de studenten(besturen) te helpen, zoals juridische vragen. Of wanneer een incident heeft plaatsgevonden, zoals seksueel grensoverschrijdend gedrag, waarbij volgens de professionals middelengebruik regelmatig een rol speelt.

Studentenbestuurders komen ook regelmatig bij de onderwijsprofessionals in beeld vanwege vragen rondom middelenpreventie. Zo ervaren verenigingen het als lastig om voorlichting te geven of activiteiten te organiseren over iets (middelengebruik) wat vanuit de wet verboden is: dat geeft een dubbel signaal af. Een ander probleem waar studentenbesturen mee worstelen is het leeftijdsverschil tussen het bestuur en (een deel van) hun leden. Studentenbesturen moeten regels opstellen en handhaven voor leden waarvan een deel ouder is dan zij. Onderwijsprofessionals willen graag weten hoe zij studentenbesturen hierbij kunnen ondersteunen, hen in hun 'macht' zetten. Ook zijn er vragen over de inzet van drugstesten in of door de studentenvereniging. Dit is een juridisch vraagstuk, waar de professionals niet altijd voldoende kennis van hebben. Lees meer over [studentenverenigingen en drugstesten](#).

Overigens verschilt het per professional door welk type vereniging ze benaderd worden. Dit is ook afhankelijk van waar verschillende contactpersonen binnen de onderwijsinstellingen voor zijn. Een gezelligheidsvereniging zoekt bijvoorbeeld contact met de onderwijsinstelling als daar een contactpersoon is, of met de koepelorganisatie de [Landelijke Kamer van Verenigingen \(LKV\)](#) als er geen contactpersoon op de onderwijsinstelling is (of deze niet bekend is bij de vereniging). Ook ervaren de professionals het soms als lastig om studentenverenigingen regels op te leggen of advies te geven op het gebied van een alcohol en drugsbeleid. Dit komt doordat het alcohol- en drugsbeleid van onderwijsinstellingen zelf niet altijd duidelijk is, of gedragen wordt door de medewerkers van de onderwijsinstelling.

5.1.4 Resultaten preventieprofessionals

Samenvatting focusgroep preventieprofessionals

De preventieprofessionals zien:

- waarschijnlijk zowel leden als niet-leden. Ze vragen niet expliciet naar lidmaatschap van een vereniging.
- ook de vriendengroep, het type studentenvereniging en de woonsituatie als factoren die het middelengebruik kunnen beïnvloeden.
- dat het in communicatie over onderzoeken en media gaat over hoeveel studenten wél gebruiken en niet over wie er niet gebruiken. Dit kan ook zorgen voor normalisering.
- dat studenten het gebruik van alcohol en ander drugs onder hun leeftijdsgenoten overschatten. Dit kan zorgen voor hoger middelengebruik.
- dat de signalen die ze ontvangen elkaar soms tegenspreken. Aan de ene kant geven studentenbesturen aan dat er geen drugs worden gebruikt binnen hun vereniging, maar dat ze zich wel zorgen maken over het drugsgebruik binnen de vereniging.
- dat het bespreken van alcoholgebruik binnen de verenigingen lastig is, omdat dit een geïntegreerd onderdeel is van de vereniging. Dit is anders bij ander drugsgebruik, omdat verenigingen daarvoor een zero-tolerance beleid hebben.

Verschil leden en niet-leden

Er wordt aan de studenten die bij de preventieprofessionals langskomen niet expliciet gevraagd of ze lid zijn van een studentenvereniging. De professionals schatten in zowel leden als niet-leden te zien, maar kunnen hier dus geen zekere uitspraken over doen.

Over het algemeen komen studenten naar de professionals toe in plaats van andersom. Vaak hebben deze studenten dan een hulpvraag. Zij zien daardoor automatisch meer studenten die wél alcohol en andere drugs gebruiken, dan studenten die dat niet doen. Het beeld dat de preventieprofessionals hebben van studenten kan daardoor vertekend zijn.

De preventieprofessionals erkennen dat zowel vanuit internationale onderzoeken als in de media verschillen in middelengebruik naar voren komen tussen studenten die lid zijn versus studenten die geen lid zijn. Maar, hierbij geven ze ook aan dat deze verschillen genuanceerd liggen. Niet alleen het lidmaatschap, maar ook de vriendengroep, het type studentenvereniging, de woonsituatie en het gedrag (veelvuldig uitgaan) werden genoemd als mogelijke factoren van invloed op het middelengebruik.

Ook werd aangegeven dat de manier van communiceren mogelijk invloed heeft op het algemene beeld van middelengebruik onder studenten. In communicatie via rapportages en media wordt voornamelijk gesproken over het percentage studenten dat wél drugs gebruikt, terwijl een veel grotere groep geen drugs gebruikt. Door het gebruik te benadrukken ontstaan mogelijk een normaliserend effect. Dat merken de professionals ook in het beeld dat studenten zelf hebben. Volgens hen overschatten studenten vaak het gebruik van alcohol en andere drugs onder hun leeftijdsgenoten, waardoor ze mogelijk hun eigen gebruik aanpassen.

De signalen die de professionals ontvangen spreken elkaar soms tegen. Enerzijds geven de studentenbesturen en studentenkoepelorganisaties aan dat er niks aan de hand is en dat er binnen hun vereniging geen drugs gebruikt worden. Tegelijkertijd geven zowel studentenbesturen als leden van studentenverenigingen aan zich zorgen maken om het drugsgebruik onder leden van hun vereniging. Deze dubbele signalen kunnen volgens de professionals verklaard worden door het feit dat verenigingen een streng zero-tolerance beleid hebben op het gebied van drugs. Leden durven mogelijk niet bij hun eigen bestuur aan te kloppen, uit angst dat zij of hun vrienden die drugs gebruiken vanwege hun gebruik uit de vereniging worden gezet.

Alcohol- en drugsbeleid

Door de sancties op drugsgebruik ontstaat mogelijk een taboesfeer binnen verenigingen. Deze taboesfeer merken de professionals met name op als het gaat om het bespreekbaar maken van alcoholgebruik. Waar drugsgebruik een no-go is, is alcoholgebruik een geïntegreerd onderdeel van de vereniging met weinig ruimte om te bespreken. Ook de normstelling met betrekking tot alcoholgebruik ligt anders bij studenten dan in de bredere maatschappij. Studenten hebben het bijvoorbeeld over alcoholintoxicatie, waar het eigenlijk over overmatig¹¹ of zwaar¹² alcoholgebruik gaat. Hoewel verenigingen een zero-tolerance drugsbeleid hebben, merken de professionals wel een verschuiving in de bespreekbaarheid. Zo werden in de afgelopen jaren in veel studenten-steden symposia georganiseerd om het middelengebruik door studenten bespreekbaar te maken onder de naam 'Waar trek jij de lijn?'.

Verschil tussen typen verenigingen

Volgens een aantal professionals ligt het middelengebruik mogelijk lager onder religieuze verenigingen. Ook sportvereniging worden genoemd, al wordt hierbij benadrukt dat dit erg verschilt per type sportvereniging en er ook juist sportverenigingen zijn waar met name veel alcohol wordt gedronken. Een aantal professionals schatte in dat het alcoholgebruik ook lager ligt bij studieverenigingen die met name studie-gerelateerde activiteiten organiseren.

Ontvangen vragen en signalen

De signalen over middelengebruik onder studenten ontvangen de professionals met name vanuit studentenbesturen, (regionale) monitoring, rioolwateranalyse en studentenambtenaren vanuit gemeenten. Deze signalen zijn echter niet representatief voor de gehele studentenpopulatie.

Studenten en studentenbesturen komen met verschillende vraagstukken bij de preventie-professionals. Bijvoorbeeld over het geven van voorlichting tijdens de introductieweek. Met name studieverenigingen komen naar hen toe met vragen over het omgaan met alcohol- en drugsgebruik.

De professionals lichten toe dat middelengebruik als thema een imago-ding kan zijn voor studentenverenigingen. De ene vereniging vindt het belangrijk voor het imago om aan te geven dat middelengebruik een heel groot probleem is en te laten zien dat zij er als vereniging iets mee doen. De andere vereniging vindt het juist beter voor het imago om aan te geven dat er helemaal

---

11 **Overmatig alcoholgebruik:** meer dan 14 glazen (vrouwen) of meer dan 21 glazen (mannen) alcohol per week drinken.

12 **Zwaar alcoholgebruik:** minstens 1 keer per week ten minste vier (voor vrouwen) of zes (voor mannen) glazen alcohol op één dag drinken.

geen probleem is omtrent middelengebruik. Dat heeft ook invloed op de signalen die de professionals ontvangen, en het beeld dat van studentenverenigingen naar buiten wordt gebracht. De professionals komen met name in contact met studentenverenigingen door bijvoorbeeld jaarlijks voorlichting te geven over alcohol- en drugsgebruik aan nieuwe leden van verenigingen. Daarnaast zien ze studenten naar aanleiding van een doorverwijzing van studentenpsychologen. Daarin ervaren zij een toename, waarbij de opmerking gemaakt moet worden dat deze toename niet automatisch betekent dat het gebruik onder studenten is toegenomen. Het wijst met name op een verbeterde samenwerking tussen IVZ en studentenpsychologen.

Ook merken de professionals dat het thema middelengebruik maatschappelijk meer speelt waardoor ze meer signalen ontvangen. Dit geldt niet alleen voor middelengebruik, maar bijvoorbeeld ook voor mentale gezondheid onder studenten en eventuele samenhang tussen deze thema's. De professionals geven aan dat het middelengebruik onder studenten nog maar in beperkte mate op integrale wijze wordt aangepakt. Deze samenwerking, waarin de verenigingen, onderwijsinstellingen en de zorgketen samenwerken, wordt wel als wenselijk gezien.

5.2 Focusgroepen studenten

5.2.1 Werving

Voor de werving van de studenten is een post geplaatst (zie afbeelding 2) op het Instagram-kanaal van Drugs&Uitgaan. Studenten konden zich aanmelden door een korte vragenlijst (zie bijlage 2) in te vullen. Voorafgaand aan de focusgroep ontvingen de deelnemers een informatiebrief (zie bijlage 3).

In totaal hebben 43 studenten zich aangemeld. Drie studenten voldeden niet aan de inclusiecriteria, omdat zij niet studeerden aan de hogeschool of universiteit. De overige 40 studenten werden binnen drie werkdagen na aanmelding ingedeeld in één van de drie focusgroepen. Bij de indeling van de studenten in de focusgroepen werd rekening gehouden met de verschillende typen studentenverenigingen, om een gevarieerde groep studenten per focusgroep te hebben.

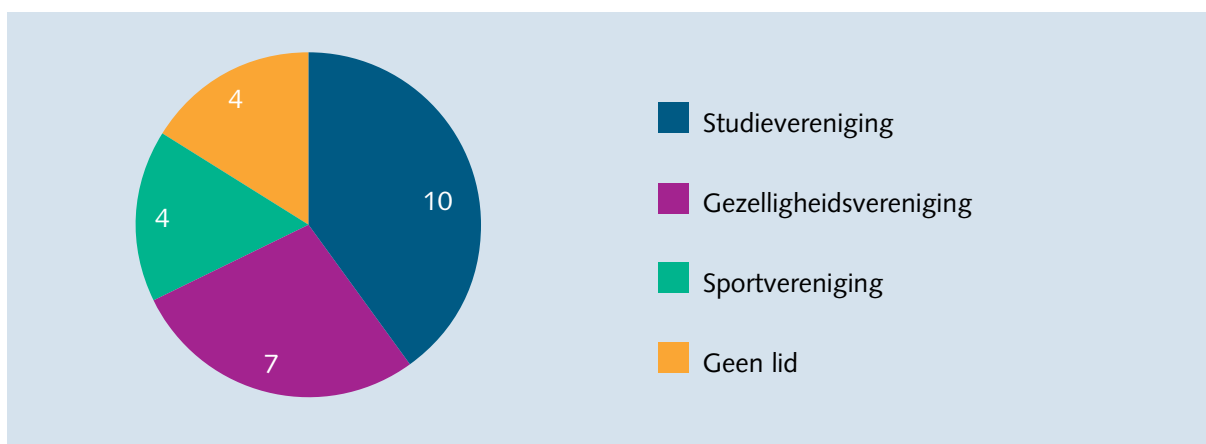
Het is belangrijk te vermelden dat door het werven via Drugs&Uitgaan er studenten zijn benaderd die al enige interesse hebben in drugsgebruik. Dit kan ervoor hebben gezorgd dat er aan de focusgroepen vooral studenten deelnamen die ervaring hebben met drugsgebruik. Bovendien was de voertaal van de focusgroepen Nederlands waardoor internationale studenten die geen Nederlands spreken niet konden deelnemen.

Afbeelding 2: Wervingspost op Instagram-account van Drugs&Uitgaan.

In totaal hebben 19 studenten (tussen de 18 en 25 jaar, $M = 21,7$ jaar) deelgenomen aan de drie focusgroepen. De 21 andere studenten die waren ingepland voor een focusgroep hebben op het laatste moment afgezegd of zijn niet komen opdagen. Negen studenten studeerden aan de hogeschool (47,4%) en tien studenten (52,6%) aan de universiteit. Sommige studenten waren lid van meerdere typen verenigingen: vier studenten waren lid bij twee typen studentenverenigingen en één student was lid van drie verenigingen (zie figuur 1). In totaal waren tien studenten lid van een studievereniging, zeven studenten van een gezelligheidsvereniging, vier van een sportvereniging en vier studenten waren nergens lid. Er waren geen studenten lid van een cultuurvereniging of overige vereniging. Bovendien kenden de studenten ook weinig leden van cultuur- en overige verenigingen. In deze rapportage worden daarom verder geen uitspraken gedaan over deze verenigingen. Omdat de resultaten uit de focusgroepen met studenten gebaseerd zijn op een klein aantal studenten, moeten de resultaten voorzichtig worden geïnterpreteerd en kunnen deze niet worden gegeneraliseerd naar de hele studentenpopulatie.

Figuur 1: Lidmaatschap bij een type studentenvereniging.

5.2.2 Procedure focusgroepen

Studenten werden via de mail op de hoogte gebracht van de datum en tijd van de focusgroep. In deze mail stond ook de informatie- en toestemmingsbrief die de studenten ingevuld terug moesten sturen (zie bijlage 3). In het geval dat de studenten dit voorafgaand aan de focusgroep nog niet hadden gedaan, kregen ze nog een bericht via WhatsApp om hen hieraan te herinneren.

De focusgroepen vonden online plaats tussen eind september en half oktober 2023 en duurden 1,5 uur. Bij elke focusgroep waren twee onderzoekers van het Trimbos-instituut aanwezig: één die het gesprek leidde en één die het gesprek notuleerde. Er werd gebruik gemaakt van een vooraf opgestelde topiclijst, die goedgekeurd is door de Trimbos Ethische Toetsingscommissie (TET; registratienummer 202315).

Tijdens de focusgroepen met studenten zijn de volgende onderwerpen besproken (zie bijlage 4):

- Hoe schatten zij het gebruik van bepaalde middelen (alcohol, tabak en vape, cannabis, ecstasy/MDMA, cocaïne, 3-MMC/4-MMC en ADHD-medicatie zonder doktersvoorschrift) door studenten in hun omgeving in? Het ging hierbij om het middelengebruik door studenten van zowel hun eigen studentenvereniging als van een studentenvereniging waar zij vanwege persoonlijke contacten een goed beeld van hadden.
- Kunnen zij de middelen categoriseren van meest naar minst gebruikt door studenten in hun omgeving (prevalentie van gebruik)?
- Wat zijn de factoren die volgens hen invloed hebben op het middelengebruik in hun omgeving?
- Welke factoren (persoonlijk, sociaal, maatschappelijk) denken zij dat van invloed zijn op het middelengebruik van studenten in hun omgeving?
- Wie zijn de stakeholders en wat verwachten zij van hen?

De focusgroepen startten met een korte introductie (uitleg van het onderzoek, praktische zaken en voorstelrondje). De studenten hadden voor de start van de focusgroepen toestemming gegeven voor het maken van een opname, welke vernietigd is na het opmaken van het definitieve verslag. Tijdens de focusgroep is gebruik gemaakt van Mentimeter (zie bijlage 5). Dit is een online tool waarmee live vragen voorgelegd kunnen worden aan de studenten. De antwoorden kunnen vervolgens direct worden weergegeven en besproken. Het gebruik van Mentimeter bevorderde dat iedere student een persoonlijk, anoniem antwoord formuleerde op de vragen,

zonder beïnvloed te worden door de antwoorden van andere studenten. Na afloop van de focusgroep ontvingen de studenten een cadeaubon ter waarde van €25,- als vergoeding voor hun deelname.

In paragraaf 5.2.3 worden suggesties en aanbevelingen van studenten omtrent middelenpreventie besproken. Hoewel het een belangrijke bron van informatie is omtrent de behoeften van studenten, zijn niet alle aanbevelingen gebaseerd op kennis over effectieve middelenpreventie. Het is belangrijk dit tijdens het lezen in acht te nemen.

5.2.3 Resultaten studenten

Samenvatting focusgroepen studenten

De studenten zien:

- geen groot verschil in middelengebruik tussen de verschillende typen studentenverenigingen. Het algemene beeld is dat het gebruik het hoogst lijkt onder leden van gezelligheidsverenigingen en het laagst onder leden van sportverenigingen.
- dat het alcoholgebruik het hoogst lijkt te liggen onder studenten die lid zijn van een gezelligheids- of studievereniging. Dit komt mogelijk door het vaker hebben van vaste en/of verplichte borrelavonden.
- dat er meer wordt gevapet dan gerookt. Mogelijk omdat dit goedkoper is en het makkelijker is om binnen te vaperen dan te roken. Het roken van tabak of gebruik van een vape gaat vaak hand in hand met het drinken van alcohol, ook wel partyroken of partysmoken genoemd. Doelend op studenten die (vrijwel) alleen roken als ze alcohol hebben gedronken.
- dat regels omtrent roken (bijvoorbeeld een rookvrij terrein) hebben gezorgd voor een afname in het roken binnen hun vereniging.
- dat 3-MMC/4-MMC en cocaïne door studenten worden gebruikt om nuchterder te worden na het drinken van alcohol. 3-MMC/4-MMC wordt volgens studenten meer gebruikt dan cocaïne.
- veel verschillende factoren die volgens hen van invloed zijn op het gebruik van alcohol en andere drugs door studenten, zoals:
  - het middelengebruik van vrienden (of en in welke mate vrienden gebruiken);
  - **groepsinvloed** (in plaats van **groepsdruk**);
  - normalisering van middelengebruik in de studententijd en het idee dat je “alles uit je studententijd moet halen”;
  - iemands mentale staat (middelengebruik als coping);
  - woonsituatie (thuis- versus uitwonend, gebruik van huisgenoten);
  - prijs van het middel.

- dat ze elkaar beschermen voor het gebruik van harddrugs, zoals ecstasy/MDMA, als iemand niet goed in diens vel zit.
- veel handelingsmogelijkheden voor verschillende organisaties. De studenten adviseren om bij middelenpreventie te letten op een open gesprek zonder oordeel. Verder hebben zij er diverse ideeën voor preventie via de studentenvereniging, de onderwijsinstelling, de instellingen voor verslavingszorg (IVZ), de festivalorganisatoren en horeca-eigenaren en de overheid en/of gemeenten.

Hieronder wordt ingegaan op de uitkomsten van de focusgroepen per onderdeel, beginnend met de besproken middelen.

Overkoepelend beeld middelengebruik

De studenten schatten in dat het verschil in het middelengebruik tussen de typen studentenverenigingen niet erg groot is. De mate van middelengebruik onder leden van gezelligheidsverenigingen wordt iets hoger ingeschat ten opzichte van andere typen studentenverenigingen. Het middelengebruik is volgens de studenten het laagst onder leden van sportverenigingen. Maar deze verschillen tussen typen verenigingen werden niet door alle studenten hetzelfde ingeschat. Bovendien benoemden de studenten dat er ook een groot verschil zit binnen de typen studentenverenigingen. Er kan dus geen overkoepelende uitspraak worden gedaan over één type studentenvereniging.

De studenten noemden ook andere verklaringen voor het verschil in middelengebruik tussen studenten anders dan het type studentenvereniging. Een aantal studenten gaf bijvoorbeeld aan dat het drugsgebruik verschilt per stad en dat drugsgebruik in de ene stad gebruikelijker is dan in een andere stad. Bovendien worden in een dorp minder drugs gebruikt dan in de stad, door de sociale controle in het dorp. Verder kan de man-vrouw verhouding van invloed zijn. Twee studenten vertelden dat mannen meer cannabis en cocaïne gebruiken, dit is bijvoorbeeld zichtbaar binnen sportvereniging waar meer mannen dan vrouwen lid zijn. Ook het type studie werd genoemd als factor. Volgens een student drinken Bèta-studenten meer dan Sociale wetenschappers. Daarnaast denkt een aantal studenten dat thuiswonende studenten minder alcohol en drugs gebruiken dan uitwonende studenten. Tevens noemde een student dat hoeveel geld je verdient invloed heeft op welke drugs je gebruikt.

Ten slotte geven meerdere studenten aan dat studentenverenigingen een zero-tolerance drugsbeleid hebben en drugsgebruik dus niet op de vereniging of activiteiten van de vereniging plaatsvindt.

Alcohol

Uit de focusgroepen kwam naar voren dat er door (bijna) alle studenten alcohol wordt gedronken. Het alcoholgebruik ligt gemiddeld het hoogst onder leden van gezelligheids- en studieverenigingen volgens de studenten. Het alcoholgebruik ligt volgens hen iets lager onder leden van sportverenigingen en niet-leden. Een verklaring die de studenten hiervoor gaven was dat leden van gezelligheidsverenigingen vaker een vaste of verplichte borrelavond hebben

waarbij alcohol wordt gedronken. Bovendien hebben de studenten het idee dat leden van gezelligheidsverenigingen hierdoor minder vaak een periode niet drinken dan leden van bijvoorbeeld studieverenigingen, omdat er op studieverenigingen geen verplichte wekelijkse borrels zijn. Het (tijdelijk) minder drinken komt vaker voor binnen sportverenigingen, zoals wedstrijdroeiers die een halfjaar geen alcohol drinken, geen drugs gebruiken en niet roken of vaperen ten behoeve van hun sportprestaties.

Tabak en vape

Studenten gaven aan dat het gebruik van tabak en de vape het hoogst ligt onder leden van gezelligheidsverenigingen. Leden van studieverenigingen roken en vaperen iets minder, gevolgd door niet-leden, alhoewel het ook in deze groepen veel voorkomt volgens de deelnemers. Deelnemers benoemen dat door leden van sportverenigingen het minst wordt gerookt en gevaped. Wel valt het deelnemers op dat in hun omgeving steeds meer wordt gevaped, omdat dit goedkoper is dan het roken van een sigaret. Ook kan het makkelijker binnen, aangezien men er minder op gecontroleerd en aangesproken wordt. De deelnemers geven verder aan dat roken en vaperen vaak hand in hand gaan met het drinken van alcohol, ook wel partyroken of partysmoken genoemd. Hiermee wordt bedoeld dat de meeste studenten (vrijwel) alleen roken als ze alcohol hebben gedronken. Meerdere deelnemers benoemden dat regels omtrent roken (bijvoorbeeld een rookvrij terrein) hebben gezorgd voor een afname in het roken binnen hun vereniging.

Cannabis

Studenten schatten in dat het gebruik van cannabis weinig verschilt tussen niet-leden en leden van gezelligheids- of studieverenigingen. Het cannabisgebruik lijkt volgens studenten lager te liggen onder leden van sportverenigingen, vergeleken met andere verenigingen. Opvallend is dat sommige studenten het idee hebben dat het cannabisgebruik het hoogst ligt onder studieverenigingen, maar dat de meningen hier over verschillen. Zo waren er ook studenten die het cannabisgebruik onder leden van studieverenigingen juist lager inschatten vergeleken met andere verenigingen. Het gebruik van cannabis kan dus zeer verschillen tussen de studieverenigingen.

Ecstasy/MDMA

Volgens studenten wordt ecstasy het meest gebruikt door leden van gezelligheidsverenigingen en niet-leden, gevolgd door leden van studieverenigingen. Het gebruik ligt lager onder leden van sportverenigingen. Een student heeft het idee dat leden van studieverenigingen het minder met elkaar hebben over drugsgebruik; binnen studieverenigingen heerst dus mogelijk minder openheid. Verschillende studenten benoemen dat er open gesproken wordt over het gebruik van ecstasy binnen veel gezelligheidsverenigingen. Dit komt onder andere doordat studenten van verschillende leeftijden samen lid zijn van een vereniging. Door deze openheid en positieve verhalen over ecstasygebruik kunnen studenten nieuwsgierig worden en willen ze het mogelijk zelf ook proberen. Tevens kunnen oudere leden meer ervaring met ecstasygebruik hebben, wat kan dienen als voorbeeld voor andere (jongere) leden.

Cocaïne

Uit de focusgroepen kwam naar voren het gebruik van cocaïne het hoogst is onder leden van gezelligheidsverenigingen en niet-leden en iets lager onder leden van studieverenigingen. Het cocaïnegebruik is volgens studenten het laagst onder leden van sportverenigingen. Veel studenten geven aan dat zij geen leden van sportverenigingen kennen die cocaïne gebruiken. Cocaïne

wordt volgens studenten onder andere gebruikt om nuchterder te worden na alcoholgebruik. Tegelijkertijd geven studenten aan dat studenten geen of minder cocaïne gebruiken, omdat studenten het duur vinden. Studenten gebruiken vanwege de hoge prijs andere drugs in plaats van cocaïne, zoals 3-MMC/4-MMC.

3-MMC/4-MMC

Het gebruik van 3-MMC/4-MMC ligt volgens studenten het hoogst onder leden van gezelligheidsverenigingen, het wordt door een aantal van hen in de omgeving van de studenten gebruikt. Het gebruik ligt volgens hen iets lager onder niet-leden, gevolgd door leden van studieverenigingen. 3-MMC/4-MMC wordt volgens de focusgroepen zelden door leden van sportverenigingen gebruikt. Studenten voegen toe dat 3-MMC/4-MMC vaak wordt gebruikt na het drinken van alcohol om nuchterder te worden om bijvoorbeeld naar huis te fietsen.

Oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie

Volgens studenten is er geen verschil in het oneigenlijk gebruik¹³ van ADHD-medicatie tussen de verschillende type studentenverenigingen. Meerdere studenten gaven aan dat ze niemand kennen die ADHD-medicatie oneigenlijk (heeft) gebruikt. ADHD-medicatie wordt volgens studenten vooral gebruikt om zich te focussen voor studie en te presteren, bijvoorbeeld tijdens een tentamenperiode, in tegenstelling tot andere drugs die vooral worden gebruikt om een leuke tijd te hebben. Een student benoemde ook dat het gebruik van ADHD-medicatie daarom sneller besproken wordt met studiegenoten dan binnen andere settings, zoals met vrienden van de gezelligheidsvereniging. Een lid van een gezelligheidsvereniging benoemde ook dat ze studenten kent die ADHD-medicatie *crushen* (tot poeder vernalen) en opsnuiven tijdens het feesten, zodat het sneller werkt.

Prevalentie van middelengebruik

Volgens de studenten wordt alcohol het meest gebruikt door hun omgeving, gevolgd door roken (tabak/vape) en cannabis. Daarna volgen achtereenvolgens ecstasy/MDMA, 3-MMC/4-MMC, cocaïne en ADHD-medicatie (zonder doktersvoorschrift). Sommige studenten vonden dit een lastige vraag, omdat ze de prevalentie (welk middel het meest wordt gebruikt) verwarren met de frequentie (hoe vaak je een middel gebruikt). Het effect van de middelen speelt mogelijk een rol in de keuze voor een bepaald middel. Als voorbeeld gaven de studenten aan meer studenten te kennen die ecstasy/MDMA gebruiken (hoge prevalentie). Echter, studenten die ecstasy/MDMA gebruiken, gebruiken ook vaker een periode géén ecstasy/MDMA (lage frequentie). Deze pauzes tussen gebruik worden minder gezien bij andere drugs, zoals cocaïne. De studenten gaven aan wel minder mensen te kennen die cocaïne gebruiken (lage prevalentie), maar dat degene die ze kennen die cocaïne gebruiken dit wel vaker gebruiken en de periode tussen gebruik is korter (hoge frequentie).

Daarnaast benoemen de studenten dat ook de gebruikswijze van invloed is: een aantal studenten benoemt dat de drempel om een middel te snuiven hoger is dan het innemen van een pil, waardoor ecstasy/MDMA eerder wordt geprobeerd dan 3-MMC/4-MMC en cocaïne. Een andere student benoemde juist dat het snuiven van een middel makkelijker is om onopvallend te doen dan het slikken van een ecstasy-pil. Ook benoemden de studenten dat het gebruik kan afhangen

---

13 Gebruik zonder doktersvoorschrift.

van de prijs van een middel. Een duur middel, zoals cocaïne, wordt volgens de focusgroepen minder snel en minder vaak gebruikt dan een middel dat goedkoper is, zoals ecstasy/MDMA.

Sociale invloeden

Verschillende factoren zijn volgens de studenten van invloed op het middelengebruik door hun omgeving. Ten eerste kunnen de vrienden die iemand heeft een rol spelen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de hoeveelheid vrienden die middelen gebruiken, maar ook of en in welke mate middelengebruik een rol speelt bij sociale activiteiten van de vriendengroep. Ten tweede kan groepsdruk een rol spelen. Volgens de studenten is het niet zozeer groepsdruk, maar meer groepsinvloed. Hiermee wordt bedoeld dat studenten drugsgebruik aanraden aan andere studenten na een goede ervaring. Ook worden er vooral positieve ervaringen met drugsgebruik gedeeld en geen negatieve ervaringen. Ten derde benoemden de studenten de rol van normalisering: het idee dat (bijna) iedereen in de omgeving middelen gebruikt en dat dit bij de studententijd hoort. Veel studenten denken "je leeft maar één keer" of "dit doe ik alleen tijdens mijn studententijd en daarna stop of minder ik" volgens de studenten. Bovendien wordt het stigma op drugsgebruik steeds minder. Tevens worden festivals gezien als een gelegenheid om drugs te gebruiken. Ten vierde zien de studenten dat hun mentale staat van invloed kan zijn op het middelengebruik. Zo kan middelengebruik worden ingezet als coping mechanisme. Uit de focusgroepen blijkt dat dit met name voorkomt bij gebruik van alcohol, tabak en cannabis. Tegelijkertijd beschermen studenten elkaar voor het gebruik van harddrugs, zoals ecstasy/MDMA, als ze niet goed in hun vel zitten. Ten vijfde kan de woonsituatie van invloed zijn. Thuiswonende studenten "houden zich een beetje in" volgens de studenten, omdat ze 's avonds nog naar huis moeten en niet aan hun ouders willen laten blijken dat ze onder invloed zijn. Als in een studentenhuis de norm heerst om drugs te gebruiken en iemand wordt vaak geconfronteerd met drugsgebruik door huisgenoten, doet een student sneller mee. De verveling tijdens de coronapandemie versterkte dit effect en zorgde ervoor dat meer studenten drugs gingen proberen, volgens de studenten.

Stakeholders en verwachtingen

De studenten zien verschillende mogelijkheden voor middelenpreventie. Allereerst vinden zij het belangrijk dat middelengebruik openlijk en zonder oordeel bespreekbaar is. Middelengebruik moet geen taboe zijn. Tegelijkertijd moet middelengebruik volgens hen gedenormaliseerd worden. Hiermee bedoelen de studenten dat het niet als normaal of vanzelfsprekend gezien moet worden om middelen, met name drugs, te gebruiken. Onder studenten heerst het beeld dat "je alles uit je studententijd moet halen". De studenten geven aan dat drugsgebruik hier geen normaal onderdeel van is. Verder was een aantal studenten voorstander van het delen van informatie en ervaringsverhalen over drugsgebruik via YouTube. Andere studenten denken juist dat dit soort video's de drempel tot middelengebruik kan verlagen en gebruik kan aansporen. Hieronder is per stakeholder beschreven welke mogelijkheden voor preventie de studenten in de focusgroepen beschreven.

Studentenverenigingen

Studenten zien verschillende dingen die studentenverenigingen aan middelenpreventie kunnen doen. Verenigingen kunnen volgens hen een rol spelen in het denormaliseren van middelengebruik, door activiteiten te organiseren waar middelengebruik geen of een minder prominente rol heeft. Denk bijvoorbeeld aan creatieve of sportieve activiteiten zonder alcohol in plaats van een biercantus. Ook in de promotie van activiteiten kunnen verenigingen zich richten op

andere zaken dan gratis of goedkope drank. Bovendien vinden studenten het van belang dat alternatieven voor alcohol zichtbaar aanwezig zijn, zoals alcoholvrij bier op de tap, of frisdrank. Deze alternatieven zouden goedkoper moeten zijn dan alcoholische drank. Tevens denken studenten dat een overzicht van contactpersonen bij relevante partijen, zoals de onderwijsinstelling of instellingen voor verslavingszorg (IVZ), (bestuurs)leden van studentenverenigingen kan helpen bij het vinden van correcte informatie en hulp wanneer ze dat nodig hebben. Deze contactpersonen zouden de bestuursleden ook kunnen trainen in het signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen van middelenproblematiek.

Naast het zero-tolerance drugsbeleid zouden verenigingen ook een verbod op roken kunnen instellen. Een rookverbod zou ook effectief kunnen zijn volgens studenten, omdat studenten hierdoor verder moeten lopen om te roken. Sommige studenten hebben bij hun vereniging ervaren dat een rookverbod ervoor zorgde dat minder studenten rookten. Daarnaast zouden volgens hen posters of een campagne met informatie over de effecten van middelen op de gezondheid kunnen helpen. Of posters waarin drugsgebruik wordt afgeraden of juist wordt ingezet op *harm reduction* voor als studenten wel gebruiken. Bij een campagne denken zij aan de Artsen slaan alarm campagne over vaperen. Studenten denken dat een dergelijke campagne aanslaat als de informatie van een betrouwbare partij, zoals artsen, komt.

Onderwijsinstellingen

Meerdere studenten zouden het fijn vinden als er vanuit de onderwijsinstelling een voorlichting met neutrale informatie over de effecten en risico's van middelengebruik wordt gegeven. Andere studenten zijn bang dat dit ervoor kan zorgen dat studenten geïnteresseerd raken in middelen. Meerdere studenten geven aan dat ze informatie sneller aannemen van leeftijdsgenoten en hen ook sneller vragen durven te stellen. Het lijkt de studenten dus een goed idee als er *peer-to-peer education* wordt gegeven. Ze noemen Unity en Door het geluid als voorbeelden.

Verder kunnen posters of een campagne op onderwijsinstellingen volgens de studenten ook helpen in middelenpreventie. Tevens kan een verbod op drugs- en tabaksgebruik in en rondom de onderwijsinstelling bijdragen aan het voorkomen en verminderen van middelengebruik. Een verbod op alcoholgebruik wordt niet genoemd door de studenten. Bovendien denken studenten dat een contactpersoon bij de onderwijsinstelling of medewerkers van een IVZ bestuursleden van verenigingen kan helpen als zij met vragen zitten over middelengebruik.

Instellingen voor verslavingszorg (IVZ)

De studenten benoemen dat de medewerkers van de IVZ mogelijk de voorlichting of training over het signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij middelenproblematiek kunnen geven op onderwijsinstellingen en studentenverenigingen, aangezien zij de expertise hebben op middelenpreventie. Al denkt een student ook dat dit veel geld en tijd kost. Voorlichting of training is volgens de studenten effectiever als er leeftijdsgenoten aanwezig zijn, ook wel *peer-to-peer education*, zoals Unity. Daarnaast benoemt een student dat de gratis drugstestservice meer onder de aandacht moet worden gebracht door middel van posters, omdat veel studenten niet weet dat die service bestaat. Ook een contactpersoon bij een IVZ kan volgens studenten helpen doordat (bestuurs)leden van verenigingen laagdrempelig vragen aan hen kunnen stellen, bijvoorbeeld over hoe zij moeten handelen wanneer zij het idee hebben dat een lid een middelenprobleem heeft.

Festivalorganisatoren en horeca-eigenaren

De focusgroepleden vinden dat festivalorganisatoren en horeca-eigenaren (mede)verantwoordelijk zijn voor faciliteiten als gratis drinkwater, rusthoeken en schaduwplekken. Ze vinden het van belang dat deze faciliteiten duidelijk zichtbaar zijn en dat deze gefaciliteerd moeten worden als ze nog niet aanwezig zijn. Verder hebben studenten ook positieve ervaringen met *peer-to-peer education* op festivals, zoals Unity. Het gesprek aangaan en face-to-face informatie overbrengen werkt volgens sommige studenten beter dan het online opzoeken van informatie.

Overheid en gemeenten

De landelijke overheid en gemeenten kunnen volgens de studenten verschillende dingen doen aan middelenpreventie. Ze kunnen bijvoorbeeld de prijzen van tabak, e-sigaretten en alcohol verhogen. Studenten denken dat een prijsverhoging van drugs lastiger te bewerkstelligen is, aangezien drugs worden verkocht op de illegale markt. Het verbieden van middelen heeft volgens sommige studenten niet veel effect. Zo vertelde een student dat zodra 3-MMC verboden werd, haar huisgenoten veel 3-MMC hebben ingekocht. Legalisering van bepaalde drugs, zoals ecstasy/MDMA, zien studenten wel als optie, omdat studenten denken dat de drugs en het gebruik ervan dan veiliger zijn en er beter kan worden gemonitord. Studenten denken ook dat het alcoholgebruik door studenten hierdoor omlaag zou kunnen gaan. Daarnaast zouden gemeenten of de overheid de bekendheid van de gratis drugstestservice volgens studenten kunnen verbeteren. Ook zien de studenten mogelijkheden in posters of campagnes met informatie over de gezondheidseffecten en risico's. De studenten noemden hierbij een soortgelijke campagne als Artsen slaan alarm, gericht op alcohol of drugs. Hierbij is het volgens de studenten belangrijk dat de informatie gedeeld wordt door een betrouwbaar figuur, zoals een arts of expert, zodat de informatie sneller aangenomen wordt.

6 Aanvullende analyses data studentenmonitor

Dit hoofdstuk geeft een korte beschrijving van de opzet, uitvoering en resultaten van de kwantitatieve analyses die aanvullend aan de Trendspottermethode zijn uitgevoerd.

6.1 Methode

6.1.1 Data

Om het middelengebruik van niet-leden en leden van (verschillende typen) studentenverenigingen in kaart te brengen, zijn aanvullende analyses uitgevoerd. Hiervoor is data uit de meest recente meting van de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs (2023) (in het kort: MMMS) gebruikt. In de studentenmonitor zijn onder andere vragen gesteld over middelengebruik en lidmaatschap van verschillende typen studentenverenigingen.

Uitgebreide informatie over de gegevensverzameling, respons, weging en mogelijke vertekening van uitkomstmaten door een selectieve respons is te vinden in het [rapport van de MMMS 2023](#).

6.1.2 Meetinstrumenten

Aan de studenten is gevraagd of zij lid zijn of deel uitmaken van één of meerdere van de volgende verenigingen of clubs:

- Studentenvereniging – in dit rapport benoemd als ‘gezelligheidsvereniging’.
- Studievereniging
- Studentensport – in dit rapport benoemd als ‘sportvereniging’.
- Studentenorganisatie op het gebied van religie, cultuur, identiteit, etc.
- Andere sportvereniging (niet studentensport)
- Een maatschappelijke organisatie (zoals een politieke beweging, milieubeweging) - *het gaat niet om een studentenorganisatie*
- Een religieuze of levensbeschouwelijke organisatie – *het gaat niet om een studentenorganisatie*
- Een culturele vereniging – *het gaat niet om een studenten-/studievereniging*
- Anders
- Nee

Studenten worden beschouwd lid te zijn van een studentenvereniging als ze één of meerdere van de volgende antwoorden hebben aangekruist: studentenvereniging (in dit rapport: gezelligheidsvereniging), studievereniging, studentensport (in dit rapport: sportvereniging), studentenorganisatie op het gebied van religie, cultuur, identiteit, etc. (in dit rapport: overige studentenvereniging). Daarnaast is aan de studenten gevraagd of zij uitwonend zijn of niet. Studenten die uitwonend zijn, wonen in een studentenflat, alleen of met anderen.

Het alcoholgebruik is onder andere uitgevraagd met de [Alcohol Use Disorders Identification Screening Test \(AUDIT\)](#). Een score van 8 of meer wijst op riskant alcoholgebruik, terwijl een score

van 20 of meer wijst op mogelijke afhankelijkheid, waarbij een verwijzing naar de verslavingszorg wordt aanbevolen. Voor de volgende middelen is uitgevraagd of studenten het middel weleens hebben gebruikt, en zo ja wanneer voor het laatst (in de afgelopen maand, in de afgelopen twaalf maanden maar niet in de afgelopen maand, langer dan twaalf maanden geleden): cannabis, ecstasy/MDMA, cocaïne, 3-MMC, 4-MMC en ADHD-medicatie zonder doktersvoorschrift. Echter, in deze aanvullende analyses is alleen het gebruik in de afgelopen maand meegenomen in lijn met de methodologische beslissingen die in de MMMS zijn genomen. Bij roken en vaperen is gevraagd of studenten dit weleens doen, en zo ja dagelijks, regelmatig maar niet elke dag, niet regelmatig of één (paar) keer gedaan maar nu niet meer. In deze analyses is alleen het dagelijks roken en het dagelijks/regelmatig vaperen meegenomen. Meer informatie over de meetinstrumenten is te vinden in de volledige vragenlijst op de [website van de MMMS](#).

6.1.3 Respons

In totaal hebben 32.558 studenten de vragenlijst grotendeels of volledig ingevuld. Er zijn ruim 300 studenten tussentijds gestopt met invullen, waardoor 32.217 studenten alle vragen over middelengebruik volledig hebben ingevuld. De studenten die de vragen over middelengebruik niet volledig hebben ingevuld, zijn niet meegenomen in de analyses.

6.1.4 Weging

De analyses zijn uitgevoerd op een gewogen databestand, waarbij de resultaten multivariaat zijn getoetst. De toegepaste weefactor is een 'totale weefactor'. Deze is tot stand gekomen door de hbo- en wo-wegingsfactoren samen te voegen en te schalen naar de verhouding tussen hbo- en wo-studenten in Nederland. Meer informatie over de weging is te vinden in het [rapport van de MMMS 2023](#).

6.1.5 Gegevensanalyse

Voor deze studie is voor elke uitkomst op middelengebruik één multivariate logistische regressie uitgevoerd om de samenhang tussen de uitkomst en het lidmaatschap van (verschillende typen) studentenverenigingen te onderzoeken. Er is gebruik gemaakt van twaalf dichotome uitkomstmaten voor middelengebruik: overmatig, zwaar en riskant alcoholgebruik, mogelijke afhankelijkheid van alcohol, dagelijks roken, dagelijks/regelmatig vaperen, frequent cannabisgebruik¹⁴, recent gebruik (in de afgelopen maand) van ecstasy/MDMA, cocaïne, 3-MMC, 4-MMC en het maandelijks gebruik van ADHD-medicatie zonder doktersvoorschrift¹⁵. Studenten die de vragenlijst hebben ingevuld, konden aangeven of ze lid waren van één of meerdere typen studentenverenigingen. Voor een vergelijking tussen leden van verschillende typen studentenverenigingen zijn nieuwe variabelen gecreëerd, bestaande uit verschillende groepen: geen lid van een studentenvereniging, lid van enkel één specifieke studentenvereniging, of lid van één specifieke vereniging én minstens nog één andere studentenvereniging (zie voor de leeswijzer tabellen 1 en 2 in de [externe bijlage](#)). Deelnemers die geen lid zijn van een specifieke studentenvereniging, worden als referentiecategorie gebruikt.

---

14 **Frequent cannabisgebruik:** ten minste één keer in de week in de afgelopen 12 maanden.

15 De deelnemers is gevraagd naar het gebruik van methylfenidaat, dexamfetamine en/of modafinil zonder doktersvoorschrift. Deze middelen zijn ook wel bekend als concentratieverhogende middelen of ADHD-medicatie. In dit rapport zal het verder worden benoemd als ADHD-medicatie.

Daarnaast is de samenhang tussen middelengebruik en woonsituatie geanalyseerd, omdat het middelengebruik hoger ligt onder uitwonende studenten dan thuiswonende studenten volgens de literatuur en de eerder uitgevoerde focusgroepen met professionals en studenten. In de tabellen worden afgeronde percentages¹⁶, odds ratio's met 99%-betrouwbaarheidsintervallen en significantie (*p*) weergegeven. In alle logistische regressieanalyses is rekening gehouden met de kenmerken gender, leeftijd, herkomst, onderwijstype (hbo/wo) en opleidingsvorm (voltijd/deeltijd).

6.2 Resultaten

6.2.1 Beschrijving studenten

Uit tabel 2 blijkt dat er geen grote verschillen zijn tussen leden en niet-leden van studentenverenigingen in hoe studenten zich identificeren (gender). De ruime meerderheid van zowel de leden als niet-leden is jonger dan 26 jaar, al geldt dit voor een groter deel van de leden (92% is jonger dan 26 jaar) dan niet-leden (80% is jonger dan 26 jaar). Opvallend is dat ongeveer twee derde van de leden (69%) aan de universiteit studeert, tegenover een kwart van de niet-leden (26%). Ongeveer driekwart van de leden (69%) en niet-leden (69%) hebben geen migratieachtergrond. Bovendien valt op dat twee derde van de leden uitwonend is (67%) tegenover 44% van de niet-leden.

Tabel 2. Gewogen kenmerken van studenten uit het hbo en wo (%; *n*=32.558).

	Geen lid studentenvereniging (<i>n</i> =20.458)	Lid studentenvereniging (<i>n</i> =12.100)
Gender		
Man	43	46
Vrouw	55	52
Anders	2	3
Leeftijd		
16-21	47	56
22-25	33	36
26-29	10	6
30 jaar en ouder	11	2
Herkomst		
Geen migratieachtergrond	69	69
Migratieachtergrond	16	16
Internationale student	15	15
Onderwijstype		
Hbo	74	31
Wo	26	69
Woonsituatie		
Thuiswonend ¹⁷	56	33
Uitwonend ¹⁸	44	67

16 Er is besloten om de percentages op gehelen af te ronden vanwege het lage responspercentage van 6,5% en de onder-/oververtegenwoordiging van bepaalde studentengroepen.

17 **Thuiswonend:** woont bij ouder(s) of verzorger(s).

18 **Uitwonend:** woont in een studentenhuys, met anderen of zelfstandig.

De beschrijving van de deelnemende studenten per type studentenvereniging is te vinden in de externe bijlage (tabellen 3-6).

6.2.2 Samenhang tussen middelengebruik en lidmaatschap studentenvereniging

Het gebruik van de volgende variabelen blijkt vaker voor te komen bij leden¹⁹ van studentenverenigingen dan bij niet-leden²⁰ (zie tabel 3):

- Overmatig alcoholgebruik²¹;
- Zwaar alcoholgebruik²²;
- Riskant alcoholgebruik²³;
- Mogelijke afhankelijkheid van alcohol;
- Recent 3-MMC-gebruik (afgelopen maand).

Dagelijks roken komt minder vaak voor bij leden dan bij niet-leden.

Tabel 3. Samenhang van leden en niet-leden van studentenverenigingen met middelengebruik onder de deelnemende studenten (%; n=32.217).

	Geen lid studentenvereniging (n=20.243)	Lid studentenvereniging (n=11.974)	Odds ratio's
Overmatig alcoholgebruik	7	14	2.05*** [1.86,2.26]
Zwaar alcoholgebruik	12	22	1.90*** [1.76,2.06]
Risikant alcoholgebruik	32	49	1.85*** [1.73,1.98]
Mogelijke afhankelijkheid van alcohol	3	6	1.98*** [1.69,2.32]
Dagelijks roken	7	5	0.82** [0.72,0.94]
Dagelijks/regelmatig vaperen	5	3	0.85 [0.72,1.00]
Frequent cannabisgebruik	6	6	1.02 [0.89,1.17]
Recent ecstasy/MDMA-gebruik (afgelopen maand)	3	4	1.11 [0.95,1.31]
Recent cocaïnegebruik (afgelopen maand)	2	2	1.27 [1.02,1.58]
Recent 3-MMC-gebruik (afgelopen maand)	2	2	1.38** [1.13,1.70]
Recent 4-MMC-gebruik (afgelopen maand)	1	1	1.49 [1.08,2.06]
Recent gebruik van ADHD-medicatie zonder doktersvoorschrift (afgelopen maand)	1	2	1.39 [1.03,1.87]

De analyses zijn uitgevoerd op een gewogen databestand en multivariaat getoetst.

** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

19 **Leden van studentenverenigingen:** studenten die lid zijn van een gezelligheidsvereniging, studievereniging, sportvereniging en/of overige studentenvereniging.

20 **Niet-leden van studentenverenigingen:** studenten die geen lid zijn van een gezelligheidsvereniging, studievereniging, sportvereniging en overige studentenvereniging.

21 **Overmatig alcoholgebruik:** meer dan 14 glazen (vrouwen) of meer dan 21 glazen (mannen) alcohol per week drinken.

22 **Zwaar alcoholgebruik:** minstens 1 keer per week ten minste vier (voor vrouwen) of zes (voor mannen) glazen alcohol op één dag drinken.

23 **Risikant alcoholgebruik:** als er zoveel wordt gedronken dat er problemen worden ervaren door het alcoholgebruik, bijvoorbeeld verplichtingen niet na kunnen komen, spijt hebben van het alcoholgebruik of van anderen het advies krijgen om minder te drinken.

6.2.3 Samenhang tussen middelengebruik en lidmaatschap van verschillende typen studentenverenigingen

Omdat het regelmatig voorkomt dat studenten lid zijn van meerdere typen studentenverenigingen, kunnen de leden van de verschillende typen verenigingen niet met elkaar vergeleken worden. Het is daarom niet mogelijk om uitsluitende conclusies te verbinden aan de bevindingen.

Dat gezegd hebbende, vallen de volgende zaken op:

- Overmatig, zwaar en riskant alcoholgebruik en een mogelijke afhankelijkheid van alcohol komt vaker voor bij studenten die lid zijn van een gezelligheidsvereniging dan studenten die geen lid zijn van een gezelligheidsvereniging.
- Overmatig, zwaar en riskant alcoholgebruik en een mogelijke afhankelijkheid van alcohol komt vaker voor bij studenten die lid zijn van enkel een studievereniging dan studenten die geen lid zijn van een studievereniging.
- Overmatig alcoholgebruik en een mogelijke afhankelijkheid van alcohol komt minder vaak voor bij studenten die enkel lid zijn van een sportvereniging dan bij studenten die geen lid zijn van een sportvereniging.
- Dagelijks roken en dagelijks/regelmatig vaperen komt vaker voor bij studenten die enkel lid zijn van een gezelligheidsvereniging dan studenten die hier geen lid van zijn.
- Dagelijks roken komt minder vaak voor bij studenten die lid zijn van een studievereniging of sportvereniging dan studenten die hier geen lid van zijn.
- Dagelijks/regelmatig vaperen komt minder vaak voor bij studenten die lid zijn van een studievereniging dan studenten die hier geen lid van zijn.
- Recent gebruik van ecstasy/MDMA, cocaïne, 3-MMC en ADHD-medicatie zonder doktersvoorschrift komt vaker voor bij studenten die (enkel) lid zijn van een gezelligheidsvereniging dan studenten die geen lid zijn van een gezelligheidsvereniging.
- Recent gebruik van cocaïne komt vaker voor bij studenten die enkel lid zijn van een sportvereniging dan bij studenten die geen lid zijn van een sportvereniging.

De bijbehorende percentages en odds ratio's zijn te vinden in de [externe bijlage](#) (tabellen 7-10).

6.2.4 Samenhang tussen middelengebruik en woonsituatie

Het gebruik van de volgende middelen komt vaker voor bij (deelnemende) studenten die uitwonend²⁴ zijn dan (deelnemende) studenten die thuiswonend²⁵ zijn:

- Overmatig alcoholgebruik;
- Zwaar alcoholgebruik;
- Riskant alcoholgebruik;
- Mogelijke afhankelijkheid van alcohol;
- Dagelijks roken;
- Recent ecstasy/MDMA-gebruik (afgelopen maand);
- Recent cocaïnegebruik (afgelopen maand);
- Recent 3-MMC-gebruik (afgelopen maand);
- Recent 4-MMC-gebruik (afgelopen maand);
- Recent gebruik van ADHD-medicatie zonder doktersvoorschrift (afgelopen maand).

De bijbehorende percentages en odds ratio's zijn te vinden in de [externe bijlage](#) (tabel 11).

---

24 **Uitwonend:** woont in een studentenhuis, met anderen of zelfstandig.

25 **Thuiswonend:** woont bij ouder(s) of verzorger(s).

7 Conclusie en discussie

Aan de hand van deze Trendspotterstudie zijn er vier onderzoeksvragen beantwoord met betrekking tot het middelengebruik van leden en niet-leden van studentenverenigingen. Hierbij is er gebruik gemaakt van literatuur en focusgroepen met onderwijsprofessionals, preventieprofessionals en studenten zelf. Aanvullend zijn de verdiepende analyses op data van de studentenmonitor hierin meegenomen.

Er is ook een aantal kanttekeningen bij dit onderzoek te plaatsen. Zo is onderzoek naar middelengebruik onder leden van studentenverenigingen vooral afkomstig uit de Verenigde Staten (VS). Studeren, wonen en sociale activiteiten zoals uitgaan zien er voor studenten in de VS anders uit dan voor studenten in Nederland. Ook de regels en maatschappelijke opvattingen rondom alcohol en voornamelijk drugs verschillen tussen Nederland en de VS. Daarnaast zijn er slechts elf preventieprofessionals, tien onderwijsprofessionals en negentien studenten gesproken in de focusgroepen, wat niet representatief is voor alle preventie- en onderwijsprofessionals en studenten. Bovendien kunnen er geen uitsluitende conclusies worden getrokken uit de aanvullende analyses op de data van de studentenmonitor in verband met de lage, en mogelijk selectieve, respons. De resultaten van dit rapport kunnen dus niet als representatief worden beschouwd voor de totale studentenpopulatie van Nederland. De conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek worden hieronder per onderzoeksvraag besproken.

Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn?

Onder studentenverenigingen vallen in dit onderzoek zowel gezelligheidsverenigingen, als studie-, sport-, cultuur- en overige verenigingen. Uit de literatuurstudie komt het beeld naar voren dat er een duidelijk verschil is in het middelengebruik tussen leden en niet-leden van studentenverenigingen. Leden lijken vaker alcohol, drugs en tabak/e-sigaretten (zoals vapes) te gebruiken dan niet-leden. Het beschikbare onderzoek naar dit onderwerp is echter veelal afkomstig uit de VS, waardoor de conclusies uit deze onderzoeken mogelijk niet representatief zijn voor de Nederlandse context.

Verder komt uit zowel de focusgroepen met professionals als met studenten een wat genuanceerder beeld. De deelnemers van de focusgroepen denken dat het wel of niet gebruiken van middelen niet direct is toe te schrijven aan het lid zijn van een studentenvereniging. Er zijn bepaalde 'bubbels' van groepen studenten, bijvoorbeeld een vriendengroep, waar middelengebruik meer voorkomt. Deze bubbels zijn zowel binnen als buiten verenigingsverband te vinden. Andere factoren, zoals de vriendengroep, iemands woonsituatie of vaste borrelmomenten zijn hier volgens hen ook op van invloed. Op die manier kan het lid zijn van een studentenvereniging mogelijk wel indirect invloed hebben op het middelengebruik. Ook berichtgeving in de media heeft invloed op het heersende beeld over middelengebruik onder studenten(verenigingen). Hierin wordt vaak extra nadruk gelegd op middelengebruik onder (corporale) gezelligheidsverenigingen. Daardoor ontstaat een beeld over studentenverenigingen dat niet altijd overeenkomt met de realiteit. Lees meer over [effectieve drugscommunicatie](#).

Daarnaast blijkt uit de aanvullende analyses op de data van de studentenmonitor dat overmatig, zwaar en riskant alcoholgebruik en een mogelijke afhankelijkheid van alcohol vaker voorkomt bij leden van een studentenvereniging dan niet-leden. Dit geldt ook voor recent 3-MMC-gebruik (in de afgelopen maand). Dagelijks roken komt daarentegen minder vaak voor bij studenten die lid zijn dan studenten die dit niet zijn. Dit verschilt van het beeld uit de eerder genoemde onderzoeken uit de Verenigde Staten. Voor het gebruik van de andere middelen is geen verschil gevonden tussen leden en niet-leden.

Omdat zowel uit de literatuur als uit de focusgroepen het middelengebruik van uitwonende studenten hoger lijkt te liggen dan het middelengebruik van thuiswonende studenten, is de samenhang tussen middelengebruik en woonsituatie geanalyseerd. Uit deze analyses blijkt dat het middelengebruik op vrijwel alle uitkomstmaten vaker voorkomt bij studenten die uitwonend zijn dan bij studenten die thuiswonend zijn.

Conclusie onderzoeksvraag 1: Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn?

Zowel (overmatig, zwaar en riskant) alcoholgebruik als een (mogelijke) afhankelijkheid van alcohol lijken hoger te liggen bij studenten die lid zijn van een vereniging dan bij studenten die geen lid zijn. Verder is er geen eenduidig beeld te schetsen over het verschil in roken en het drugsgebruik tussen studenten die lid zijn van een studentenvereniging en studenten die dit niet zijn aan de hand van de verschillende informatiebronnen in dit onderzoek. Het idee dat het middelengebruik hoger is onder leden van studentenverenigingen dan niet-leden is mogelijk te verklaren door de 'bubbels' van groepen studenten die middelen gebruiken. Van belang hierbij is het feit dat studenten die lid zijn van een studentenvereniging vaker uitwonend zijn dan studenten die geen lid zijn van een studentenvereniging.

Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur-, of overige vereniging?

In deze Trendspotterstudie is ook gekeken naar het verschil in middelengebruik tussen verschillende typen studentenverenigingen. In bestaande literatuur, vaak uit de VS, wordt meestal geen onderscheid gemaakt tussen de typen verenigingen. Daarom kan hierover vanuit de literatuurstudie geen conclusie worden getrokken. De professionals en studenten die hebben deelgenomen aan de focusgroepen hebben het idee dat er geen groot verschil is in het middelengebruik tussen de verschillende typen studentenverenigingen, zowel op gebied van prevalentie, frequentie als middel. Tegelijkertijd benoemen ze dat het middelengebruik binnen één type vereniging kan verschillen. Zo kan cannabisgebruik bij de ene studievereniging vaker voorkomen dan bij een andere studievereniging. Dit sluit aan bij de conclusie van de eerste onderzoeksvraag dat middelengebruik voorkomt binnen bepaalde 'bubbels' van groepen studenten, die niet uitsluitend samenhangen met het lidmaatschap van één of meerdere typen studentenverenigingen.

Ondanks dat professionals en studenten aangeven dat het verschil tussen de verschillende typen studentenverenigingen niet groot is, heerst het beeld dat het gebruik het hoogst ligt onder leden van gezelligheidsverenigingen in vergelijking met andere typen verenigingen. Verklaringen hiervoor zijn de heersende drankcultuur, vaste en/of verplichte borrelavonden en het feit dat dit vaker grote verenigingen zijn met een heersende corporale cultuur. Bovendien hebben grotere verenigingen vaker een eigen café, tap of (kortings)afspraken met de alcoholindustrie. Dit kan er ook voor zorgen dat leden van deze verenigingen vaker alcohol drinken. Lees meer over de invloed van (het beperken van) de beschikbaarheid van alcohol. Uit de aanvullende analyses blijkt inderdaad dat het middelengebruik op vrijwel alle uitkomstmaten vaker voorkomt bij studenten die lid zijn van een gezelligheidsvereniging dan studenten die geen lid zijn van een gezelligheidsvereniging.

Het middelengebruik ligt volgens professionals en studenten het laagst onder leden van sportverenigingen²⁶ in vergelijking met leden van gezelligheids- en studieverenigingen. Binnen sportverenigingen komt het namelijk vaker voor dat leden een periode geen alcohol, drugs, tabak en vapes gebruiken ten behoeve van hun (top)sportprestaties. Professionals benoemen wel dat dit gebruik verschilt per team en per type sportvereniging. Zo zijn er ook sportverenigingen waar met name veel alcohol wordt gedronken. Dit ging volgens de professionals vooral om sportverenigingen van door mannen gedomineerde sporten, zoals voetbal- en rugbyverenigingen. Dit komt overeen met de bevinding uit de literatuurstudie dat het alcoholgebruik met name hoog is onder veldsporters.

De resultaten uit de literatuurstudie en de aanvullende analyses over de relatie tussen alcoholgebruik en sporten komen niet overeen. In de literatuurstudie komt namelijk naar voren dat het alcoholgebruik onder sporters in Nederland hoger ligt dan onder niet-sporters. Sporters tussen de 18 en 24 jaar, de leeftijdsgroep waar de meeste studenten onder vallen, zijn bovendien vaker zware-drinkers dan niet-sportende leeftijdsgenoten. Kijkend naar de aanvullende analyses valt op dat overmatig alcoholgebruik en een mogelijke afhankelijkheid van alcohol minder vaak voorkomen bij studenten die enkel lid zijn van een sportvereniging dan bij studenten die geen lid zijn van een sportvereniging. Daarnaast blijkt uit de aanvullende analyses dat dagelijks roken en recent cocaïnegebruik minder vaak voorkomt bij studenten die lid zijn van een sportvereniging dan studenten die hier geen lid van zijn.

Volgens professionals en studenten ligt het gebruik van middelen mogelijk ook lager onder leden van studieverenigingen die met name inzetten op studie-gerelateerde activiteiten. Wanneer er minder sociale activiteiten worden georganiseerd waar alcohol een centrale rol heeft (zoals borrels), verlaagt dit mogelijk het alcoholgebruik. Uit de aanvullende analyses blijkt juist dat overmatig zwaar en riskant alcoholgebruik en een mogelijke afhankelijkheid van alcohol vaker voorkomt bij studenten die enkel lid zijn van een studievereniging dan studenten die geen lid zijn van een studievereniging. Dagelijks roken komt minder vaak voor bij leden van studieverenigingen dan niet-leden van studieverenigingen. Als laatste zou het middelengebruik mogelijk lager liggen onder leden van religieuze verenigingen, aldus professionals en studenten in de focusgroepen. De geloofsovertuiging zou hier een mogelijke verklaring voor kunnen zijn.

---

26 Vanwege de samenstelling van de focusgroepen en een gebrek aan leden van cultuur- en overige verenigingen kan hier geen uitspraak over worden gedaan.

Conclusie onderzoeksvraag 2: Is er een verschil in middelengebruik (prevalentie, frequentie en welke middelen) tussen studenten die lid zijn van een gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur-, of overige vereniging?

Er lijken kleine verschillen te zijn in het gebruik van de verschillende middelen tussen de studenten van de verschillende typen studentenverenigingen. Zo lijkt het middelengebruik onder leden van gezelligheidsverenigingen het hoogst in vergelijking met leden van studie- en sportverenigingen. Echter, de verschillen in middelengebruik tussen de studenten van de verschillende typen verenigingen lijken meer samen te hangen met andere factoren (genoemd in onderzoeksvraag 3) dan lidmaatschap van een bepaald type studentenvereniging.

Welke factoren (persoonlijk, sociaal en maatschappelijk) hangen samen met en zijn mogelijk van invloed op het middelengebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging?

Volgens de literatuurstudie en focusgroepen met professionals en studenten hangen verschillende factoren samen met het middelengebruik van studenten. Het belangrijkste lijkt de rol van vrienden: het aantal vrienden dat een middel gebruikt en de rol die middelengebruik speelt bij sociale activiteiten van de vriendengroep. Ook hier lijkt het dus te gaan om bepaalde 'bubbels' van groepen studenten.

Een ander aspect dat volgens de studenten samenhangt met het middelengebruik onder hun leeftijdsgenoten is **groepsinvloed**. De deelnemende studenten benoemen groepsinvloed als alternatief voor **groepsdruk**. Bij groepsinvloed wordt iemand niet zo zeer direct onder druk gezet om middelen te gebruiken, maar wordt diegene naar aanleiding van positieve verhalen van diens omgeving beïnvloed om het te proberen. Denk hierbij aan *night-out nostalgia* en de drinkcultuur met gewoontes als het bestellen van rondjes alcohol (zie ook [3.4.2: Drinkcultuur en uitgaan](#)).

Verder blijkt uit de literatuurstudie dat studenten met een leiderschapsrol binnen verenigingen, zoals leden van het bestuur, fungeren als rolmodel en een groepsinvloed hebben op het vaststellen van de norm rondom middelengebruik. Dit is echter niet teruggekomen in de focusgroepen.

Daarnaast lijken uitwonende studenten, en zeker studenten in gezelligheidsverenigingshuizen, meer middelen te gebruiken dan thuiswonende studenten. Dit kan verklaard worden door de heersende sociale norm rondom middelengebruik in een studentenhuis en de lagere sociale controle door ouders/opvoeders dan wanneer een student nog thuis woont. Verder kan iemands mentale gezondheid samenhangen met het middelengebruik. Bijvoorbeeld wanneer iemand middelen gebruikt als coping mechanisme of dat iemand slechter slaapt of zich down voelt na het gebruik van middelen.

Bovendien geloven studenten dat alcohol- en drugsgebruik in de studententijd normaal is. Zo heerst onder studenten het idee dat (bijna) alle studenten middelen (alcohol en andere drugs) gebruiken (descriptieve norm) en dat de meeste studenten positief tegenover middelengebruik staan (injunctieve norm). Het is belangrijk om als professionals en in de media²⁷ te blijven

27 Het Trimbos-instituut ontwikkelde in 2022 de [Toolbox Drugscommunicatie](#) met tips over effectief communiceren over drugs.

benoemen dat het merendeel van de studenten geen drugs gebruikt en hier ook geen behoefte aan heeft.

Verder gebruiken studenten middelen omwille van de uiteenlopende effecten ervan. Bijvoorbeeld stimulerende middelen zoals 3-MMC/4-MMC en cocaïne om langer door te gaan, en verdovende middelen zoals alcohol om sociale remmingen te verminderen. Ook de gebruikswijze en prijs zijn van invloed op het gebruiken van een middel.

Conclusie onderzoeksvraag 3: Welke factoren (persoonlijk, sociaal en maatschappelijk) hangen samen met en zijn mogelijk van invloed op het middelengebruik van studenten die lid zijn van een studentenvereniging?

1. Het gebruik van vrienden, de rol die middelengebruik speelt bij sociale activiteiten en de 'bubbel' van een student;
2. Groepsinvloed en rolmodellen;
3. Uitwonend zijn;
4. Verminderde mentale gezondheid;
5. Het idee dat middelengebruik in de studententijd normaal is;
6. Specifieke (gewenste) effecten van een middel.

Wie zijn de stakeholders bij het voorkomen of verminderen van (de risico's van) middelengebruik bij studenten en wat kunnen zij doen?

Er zijn verschillende stakeholders die een rol kunnen spelen bij het voorkomen of verminderen van (risico's van) middelengebruik. Hier is vooral uitgebreid bij stilgestaan tijdens de focusgroepen met studenten. Tijdens de focusgroepen met de professionals is met name stilgestaan bij de vragen en signalen die ze op dit moment ontvangen vanuit de studenten(besturen) en de rol die zij voor zichzelf zien.

Conclusie onderzoeksvraag 4: Wie zijn de stakeholders bij het voorkomen of verminderen van (de risico's van) middelengebruik bij studenten en wat kunnen zij doen?

- Studentenverenigingen;
- Onderwijsinstellingen en onderwijsprofessionals;
- Instellingen voor verslavingszorg (IVZ);
- Horecaeigenaren en festivalorganisatoren;
- Overheid en gemeenten.

In het volgende hoofdstuk (8. Aanbevelingen) wordt toegelicht wat de stakeholders kunnen doen om (de risico's van) middelengebruik te voorkomen of verminderen.

8 Aanbevelingen

Dit onderzoek bevestigt het beeld dat middelenpreventie integraal moet worden aangepakt. Het is daarbij belangrijk om de verschillende stakeholders op nationaal en lokaal niveau samen te brengen en de samenwerkingen te versterken. Lees meer over het opzetten van een integrale samenwerking in de handreiking [De \(studenten\)tijd van je leven!](#) en het bijbehorende addendum [De druk\(g\)ste tijd van je leven?](#) Hieronder worden aanbevelingen voor de belangrijkste stakeholders uiteengezet om dit te realiseren.

Studentenverenigingen

Een eerste belangrijke stakeholder die genoemd werd zijn de studentenverenigingen zelf. Zowel de studenten als de professionals zien een belangrijke rol voor hen bij het voorkomen en verminderen van (de risico's van) middelengebruik. Om alcoholgebruik te verminderen zouden ze bijvoorbeeld meer activiteiten kunnen organiseren waar geen alcohol aanwezig is of waar alcohol een minder prominente rol heeft. Daarnaast kunnen ze het aanbod van alcoholvrije drankjes uitbreiden. Verder benoemden meerdere studenten dat regels omtrent roken, bijvoorbeeld een rookvrij terrein, hebben gezorgd voor een afname in het roken binnen hun vereniging. Uit onderzoek blijkt dat het aanpakken van roken in sociëteiten mogelijk niet effectief is zonder ook het verband met het alcohol- en drugsgebruik aan te pakken [36]. Mede daarom is het aan te bevelen dat studentenverenigingen een alcohol- en drugsbeleid opstellen. In een dergelijk beleid staan de regels rond middelengebruik en consequenties van het breken van deze regels. Ook kan hierin een overzicht van contactpersonen opgenomen worden, zodat studenten weten waar ze terecht kunnen of naar wie ze een lid kunnen doorverwijzen als er hulp nodig is. Lees meer over [effectief alcohol- en drugsbeleid op studentenverenigingen](#). Uit de praktijk blijkt dat studentenverenigingen vaak drugstesten opnemen in hun beleid. Zowel studentenbesturen als professionals hebben daar vragen over. Lees meer over [studentenverenigingen en drugstesten](#).

Onderwijsinstellingen en onderwijsprofessionals

Ook de onderwijsinstellingen zijn belangrijke stakeholders rondom het thema middelengebruik onder studenten. Studenten zouden het fijn vinden als onderwijsinstellingen neutrale informatie en voorlichting over middelengebruik faciliteren. Hierbij is het belangrijk dat dit gebeurt in samenwerking met de [regionale instelling voor verslavingszorg](#). Daarnaast zijn duidelijke regels omtrent alcohol en tabak in of rondom de campus (de rookvrije campus) belangrijk om het gebruik terug te dringen. Uit de focusgroep met onderwijsprofessionals kwam naar voren dat het alcohol- en drugsbeleid van een onderwijsinstelling niet altijd bekend is onder medewerkers, of niet gedragen wordt. Dit is echter wel een belangrijke voorwaarde om het beleid over te kunnen brengen op studenten en studentenbesturen. Lees meer over [effectief alcoholbeleid op het hoger onderwijs](#).

Onderwijsprofessionals geven verder aan niet altijd over de juiste kennis te beschikken voor de vragen waarmee studenten(besturen) hen benaderen. Bijvoorbeeld wanneer het gaat over juridische mogelijkheden rondom (overtredingen van) het middelenbeleid van verenigingen. Bovendien benoemden de onderwijsprofessionals dat studentenbesturen over het algemeen

sneller het thema drugs willen aanpakken dan het thema alcohol. Het is volgens hen daarom een spanningsveld om in samenwerking met studentenverenigingen de regels vast te stellen en initiatieven op te zetten. Eén van de manieren waarop de professionals hiermee omgaan is door studentenbesturen te adviseren om zowel alcohol als drugs op te nemen in een bredere aanpak. Bijvoorbeeld gericht op inclusiviteit, gezondheid of sociale veiligheid. Dit zijn namelijk thema's waar verenigingen uit zichzelf mee aan de slag willen gaan. Deze thema's roepen minder weerstand op onder de studenten(bestuursleden). Onderwijsprofessionals kunnen studentenbesturen ook ondersteunen in het opstellen en implementeren van zo'n aanpak. Ook worstelen studentenbestuursleden volgens de onderwijsprofessionals wel eens met de 'machtspositie' die ze hebben als bestuurslid, waarbij leeftijdsverschillen tussen het bestuur en de leden (die soms ouder zijn) van invloed zijn. Ook op dit soort vraagstukken kunnen onderwijsprofessionals studentenbesturen ondersteunen.

Instellingen voor verslavingszorg (IVZ)

In de ogen van zowel de studenten als onderwijs- en preventieprofessionals spelen de IVZ met name een belangrijke rol in het geven van voorlichting. Zo kan er een voorlichting worden gegeven aan nieuwe leden tijdens de introductieweek. Een voorstel vanuit de studenten is om hierbij *peer-to-peer education* in te zetten, omdat ze sneller een open gesprek willen voeren met leeftijdsgenoten. Ook kan de IVZ, daar waar dat nog niet gebeurt, de studentbesturen trainen in het signaleren en bespreekbaar maken van problematisch middelengebruik. Studenten hebben daarnaast behoefte aan een vraagbaak. Gezien de kennis van IVZ kan deze taak mogelijk bij hen belegd worden. Verder benoemden de studenten dat de drugstestservice niet altijd bekend is onder medestudenten, of het idee heerst dat het veel tijd en moeite kost om er gebruik van te maken. De IVZ zouden daarom meer in kunnen zetten op de bekendheid van deze gratis service. Als laatste bleek uit de focusgroep met preventieprofessionals dat studenten steeds vaker bij IVZ in beeld komen door doorverwijzingen van studentenpsychologen. Dat er steeds vaker en beter wordt samengewerkt en doorverwezen is een positieve ontwikkeling die ook op de lange termijn onderhouden moet worden.

Overige stakeholders

Ook in het uitgaansleven benoemen de studenten diverse stakeholders, zoals festivalorganisatoren en horecaeigenaren. Zij zien verschillende mogelijke maatregelen die geïmplementeerd kunnen worden om (de gezondheidsschade van) middelengebruik te verminderen. Denk bijvoorbeeld aan het beschikbaar maken van gratis drinkwater, het inrichten van schaduwplekken en rusthoeken. Deze maatregelen kunnen volgens de studenten meer geïmplementeerd worden of beter zichtbaar worden gemaakt. Zie voor meer informatie de infographic [Alcohol, drugs en tabak op evenementen en festivals](#).

De overheid en gemeenten zouden volgens de studenten verschillende dingen kunnen doen, zoals het doorvoeren van een prijsstijging (alcohol, tabak en vapes) of het legaliseren van bepaalde drugs. Studenten verwachten dat de legalisering van bijvoorbeeld ecstasy/MDMA kan leiden tot een afname in het alcoholgebruik.

De studenten benoemden meerdere keren behoefte te hebben aan meer voorlichting over de effecten en risico's van middelengebruik. Via posters, klassikaal of zelfs via landelijke campagnes. Het is belangrijk om deze behoefte in kaart te brengen. Echter, universele voorlichting kan

ook leiden tot normalisering, stigmatisering of het opwekken van nieuwsgierigheid rondom middelengebruik. Het kan daardoor onbedoeld zorgen voor meer problematiek [54]. Het inzetten van universele voorlichtingsposters of campagnes over drugsgebruik wordt daarom over het algemeen afgeraden.

Kader 3: Aanvullende informatie en stukken om te lezen

- Op de [pagina Alcohol-, tabak-, en drugsgebruik onder studenten](#) staan al onze producten, waaronder:
  - een toolkit studenten en middelengebruik met tools om aan de slag te gaan.
  - een pagina over [effectief alcohol- en drugsbeleid op studentenverenigingen](#).
  - een pagina over [drugstesten op studentenverenigingen](#).
- Op de [pagina Hulp in de buurt](#) staat een overzicht van de preventie-afdelingen van de instellingen voor verslavingszorg aangesloten bij Verslavingskunde Nederland per regio.
- In het [rapport van de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs 2023](#) staan de meest recente cijfers over de mentale gezondheid en het middelengebruik van studenten in het hoger beroepsonderwijs en de universiteit.
- De [werkkaart Risicovol alcoholgebruik studenten hbo/wo](#) kan helpen bij het herkennen en bespreekbaar maken van risicovol alcoholgebruik bij studenten.
- In de [handreiking Signalering, screening en kortdurende interventie van risicovol alcoholgebruik bij Studenten 2022](#) staan handvatten voor (vroeg)signalering, het bespreekbaar maken en doorverwijzen bij risicovol alcoholgebruik bij studenten.
- In de handreiking [De \(studenten\)tijd van je leven!](#) staat een stappenplan voor het opzetten van lokale samenwerking in de preventie van riskant alcoholgebruik bij studenten in het hoger onderwijs. In het [addendum De druk\(g\)ste tijd van je leven?](#) staat informatie om de aanpak ook voor drugs te implementeren.
- In de [toolbox Drugscommunicatie voor journalisten en politieagenten](#) staan uitgangspunten en factoren die belangrijk zijn bij effectieve drugscommunicatie.
- In de [Stakeholderanalyse lokale drugspreventie](#) staan diverse partners waarmee gemeenten kunnen samenwerken voor het opstellen en uitvoeren van lokaal drugspreventiebeleid.
- De notitie [Mapping van het Nederlandse drugspreventiesysteem op nationaal niveau](#) bevat een overzicht van partijen en diens verantwoordelijkheden op bovenregionaal of nationaal niveau op het gebied van drugspreventie.

9 Referenties

- [1] Nuijen, J., Verweij, A., Dopmeijer, J., van Wamel, A., Schouten, F., Buijs, M., van der Horst, M., & van den Brink, C. (2023). *Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs 2023*.
- [2] Dopmeijer, J. M., Nuijen, J., Busch, M. C. M., Tak, N. I., & van Hasselt, N. (2021). *Monitor Mentale Gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs: Deelrapport 2*.
- [3] EMCDDA. (2018). *Trendspotter manual: a handbook for the rapid assessment of emerging drug-related trends*. Publications Office of the European Union.
- [4] Gibson, S., Matto, H., & Keul, A. (2017). Should They Stay or Should They Go: Greek Housing on Campus as Substance Use Prevention? *Journal of Social Work Practice in the Addictions, 17*(3), 307–325. <https://doi.org/10.1080/1533256X.2016.1249574>
- [5] O'Brien, M. C., McNamara, R. S., McCoy, T. P., Sutfin, E. L., Wolfon, M., & Rhodes, S. D. (2013). Alcohol-related injury among Greek-letter college students: defining a target population for secondary prevention. *Journal of Health Psychology, 18*(4), 461–469. <https://doi.org/10.1177/1359105312446767>.Alcohol-related
- [6] Maggs, J. L., Williams, L. R., & Lee, C. M. (2011). Ups and downs of alcohol use among first year college students: Number of drinks, heavy drinking, and stumble and pass out drinking days. *Addictive Behaviors, 36*(3), 197–202. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2010.10.005>. Ups
- [7] Fairlie, A. M., Dejong, W., Stevenson, J. F., Lavigne, A. M., & Wood, M. D. (2010). Fraternity and sorority leaders and members: A comparison of alcohol use, attitudes, and policy awareness. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse, 36*(4), 187–193. <https://doi.org/10.3109/00952990.2010.491878>
- [8] Yockey, R. A., King, K. A., & Vidourek, R. A. (2020). The Epidemiology of Recent Alcohol Use Among a National Sample of Middle Eastern College Students. *Journal of Drug Education, 49*(1–2), 30–42. <https://doi.org/10.1177/0047237920929328>
- [9] Vidourek, R. A., King, K. A., & Huang, S. T. (2019). Sociodemographic factors associated with recent alcohol use among college students. *Journal of Substance Use, 24*(3), 258–264. <https://doi.org/10.1080/14659891.2018.1552730>
- [10] Burt, T. D., Yadon, C. A., Young-Jones, A. D., Carr, M. T., & Johnston, K. H. (2016). Satisfaction Does not Equal Success: College Alcohol Use and Basic Psychological Needs. *College Student Affairs Journal, 34*(1), 3–16. <https://doi.org/10.1353/csaj.2016.0007>
- [11] Sheppard, M. E., Usdan, S. L., Higginbotham, J. C., & Cremeens-Matthews, J. L. (2016). Attitudes and Descriptive Norms of Alcohol-Related Problems as Predictors of Alcohol Use among College Students. *Journal of Alcohol and Drug Education, 60*(1), 30–46.
- [12] Capone, C., Wood, M. D., Borsari, B., & Laird, R. (2007). Fraternity and sorority involvement, social influences, and alcohol use among college students: A prospective examination. *Psychology of Addictive Behavior, 21*(3), 316. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.21.3.316>.Fraternity
- [13] Zhou, J., Heim, D., & O'Brien, K. (2015). Alcohol consumption, athlete identity, and happiness among student sportspeople as a function of sport-type. *Alcohol and Alcoholism, 50*(5), 617–623. <https://doi.org/10.1093/alcalc/aggv030>

- [14] CBS, RIVM, & Trimbos-instituut. (2021). *Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor*.
- [15] van den Dool, R., & van den Breul, W. (2018). *Sportdeelname & Leefstijl*. Mulier Instituut.
- [16] Musselman, J. R. B., & Rutledge, P. C. (2010). The incongruous alcohol-activity association: Physical activity and alcohol consumption in college students. *Psychology of Sport and Exercise, 11*(6), 609–618. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2010.07.005>
- [17] Expertisecentrum Alcohol. (n.d.). *Alcoholgebruik door sporters*. Retrieved February 19, 2023, from <https://www.trimbos.nl/kennis/alcohol-en-sport/alcoholgebruik-door-sporters/>
- [18] Huigsloot, N. (2019). Sport de mens slechts vanwege een soort plichtsbesef? Of is er meer aan de hand? *Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/de-gids/sport-de-mens-slechts-vanwege-een-soort-plichtsbesef-of-is-er-meer-aan-de-hand~b68c3ce8/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- [19] Zhou, J., O'Brien, K. S., & Heim, D. (2014). Alcohol consumption in sportspeople: The role of social cohesion, identity and happiness. *International Review for the Sociology of Sport, 49*(3–4), 278–293. <https://doi.org/10.1177/1012690213493105>
- [20] Zhou, J., & Heim, D. (2014). Sports and spirits: A systematic qualitative review of emergent theories for student-athlete drinking. *Alcohol and Alcoholism, 49*(6), 604–617. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agu061>
- [21] Brown, K. (2016). Association between alcohol sports sponsorship and consumption: A systematic review. *Alcohol and Alcoholism, 51*(6), 747–755. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agw006>
- [22] Pinsky, I., Noto, A. R., Botéquio de Moraes, M. C., Dos Santos, E. L., Sparks, R., & O'Brien, K. (2017). Alcohol industry sponsorship of university student sport clubs in Brazil. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs, 78*(2), 306–312.
- [23] Jernigan, D., Noel, J., Landon, J., Thornton, N., & Lobstein, T. (2017). Alcohol marketing and youth alcohol consumption: a systematic review of longitudinal studies published since 2008. *Addiction, 112*, 7–20. <https://doi.org/10.1111/add.13591>
- [24] Scott, S., Muirhead, C., Shucksmith, J., Tyrrell, R., & Kaner, E. (2017). Does Industry-Driven Alcohol Marketing Influence Adolescent Drinking Behaviour? A Systematic Review. *Alcohol and Alcoholism, 52*(1), 84–94. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agw085>
- [25] van den Bos, A., Blaauw, E., & Bieleman, B. (2023). University students and the normalisation of illicit recreational drug use. *Journal of Youth Studies, 26*(7), 894–906.
- [26] Biddix, J. P. (2016). Moving beyond alcohol: A review of other issues associated with fraternity membership with implications for practice and research. *Journal of College Student Development, 57*(7), 793–809. <https://doi.org/10.1353/csd.2016.0079>
- [27] Evans-Polce, R., Lanza, S., & Maggs, J. (2016). Heterogeneity of alcohol, tobacco, and other substance use behaviors in US college students: A latent class analysis. *Addictive Behaviors, 53*, 80–85. <https://doi.org/10.1053/j.gastro.2016.08.014.CagY>
- [28] Haas, A. L., Wickham, R., Macia, K., Shields, M., Macher, R., & Schulte, T. (2015). Identifying classes of conjoint alcohol and marijuana use in entering freshmen. *Psychology of Addictive Behaviors, 29*(3), 620–626. <https://doi.org/10.1037/adb0000089>
- [29] Pollard, M. (2015). *A Broken System? Prescription Drug Use and Abuse in Fraternity and Sorority Members*.
- [30] Lanier, C., & Farley, E. J. (2011). What Matters Most? Assessing the influence of demographic characteristics, college-specific risk factors, and poly-drug use on nonmedical prescription drug use. *Journal of American College Health, 59*(8), 721–727.

- [31] Witcraft, S. M., Veronica Smith, C., Ann Pollard, M., & Dixon, L. J. (2020). Is Greek affiliation a prescription for drug abuse? Examining misuse of prescription stimulants and downers in high school and college. *Journal of American College Health*, 68(7), 678–682. <https://doi.org/10.1080/07448481.2019.1623803>
- [32] Gallucci, A. R., Martin, R. J., Hackman, C., & Hutcheson, A. (2017). Exploring the Relationship Between the Misuse of Stimulant Medications and Academic Dishonesty Among a Sample of College Students. *Journal of Community Health*, 42(2), 287–294. <https://doi.org/10.1007/s10900-016-0254-y>
- [33] Gallucci, A. R., Usdan, S. L., Martin, R. J., & Bolland, K. A. (2014). Pill popping problems: The non-medical use of stimulant medications in an undergraduate sample. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 21(3), 181–188. <https://doi.org/10.3109/09687637.2013.848840>
- [34] Benson, K., Flory, K., Humphreys, K. L., & Lee, S. S. (2015). Misuse of Stimulant Medication Among College Students: A Comprehensive Review and Meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18(1), 50–76. <https://doi.org/10.1007/s10567-014-0177-z>
- [35] Dussault, C. L., & Weyandt, L. L. (2013). An Examination of Prescription Stimulant Misuse and Psychological Variables Among Sorority and Fraternity College Populations. *Journal of Attention Disorders*, 17(2), 87–97. <https://doi.org/10.1177/1087054711428740>
- [36] Cheney, M. K., Harris, L. W., Gowin, M. J., & Huber, J. (2014). Smoking and membership in a fraternity or sorority: a systematic review of the literature. *Journal of American College Health*, 62(4), 264–276.
- [37] Soule, E. K., Rossheim, M. E., Cavazos, T. C., Bode, K., & Desrosiers, A. C. (2021). Cigarette, waterpipe, and electronic cigarette use among college fraternity and sorority members and athletes in the United States. *Journal of American College Health*, 69(5), 463–469. <https://doi.org/10.1080/07448481.2019.1680555>
- [38] Nichter, M., Nichter, M., Carkoglu, A., & Lloyd-Richardson, E. (2010). Smoking and drinking among college students: "It's a package deal." *Drug and Alcohol Dependence*, 106(1), 16–20. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2009.07.025>
- [39] Phua, J. (2011). The influence of peer norms and popularity on smoking and drinking behavior among college fraternity members: A social network analysis. *Social Influence*, 6(3), 153–168. <https://doi.org/10.1080/15534510.2011.584445>
- [40] Durkin, K. F., Wolfe, T. W., & Clark, G. A. (2005). College students and binge drinking: An evaluation of social learning theory. *Sociological Spectrum*, 25(3), 255–272. <https://doi.org/10.1080/027321790518681>
- [41] Foxcroft, D. R., Moreira, M. T., Almeida Santimano, N. M. L., & Smith, L. A. (2015). Social norms information for alcohol misuse in university and college students. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 12. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD006748.pub4>
- [42] Neighbors, C., O'Connor, R. M., Lewis, M. A., Chawla, N., Lee, C. M., & Fossos, N. (2008). Drinking : The Role of Reference Group. *Psychology of Addictive Behavior*, 22(4), 576–581. <https://doi.org/10.1037/a0013043>
- [43] Iwamoto, D. K., Cheng, A., Lee, C. S., Takamatsu, S., & Gordon, D. (2011). "Man-ing" up and getting drunk: The role of masculine norms, alcohol intoxication and alcohol-related problems among college men. *Addictive Behaviors*, 36(9), 906–911. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.04.005>
- [44] Borsari, B., & Carey, K. B. (2003). Descriptive and injunctive norms in college drinking: a meta-analytic integration. *Journal of Studies on Alcohol*, 64(3), 331–341. <https://doi.org/10.1109/ISIT.2017.8006635>

- [45] van Hal, G. (2018). De Social Norms Approach voor legaal en illegaal drugsgebruik bij studenten. *Verslaving*, 14(1), 25–35.
- [46] Lewis, M. A., & Neighbors, C. (2004). Gender-specific misperceptions of college student drinking norms. *Psychology of Addictive Behaviors*, 18(4), 334–339. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.18.4.334>
- [47] Kollath-Cattano, C., Hatteberg, S. J., & Kooper, A. (2020). Illicit drug use among college students: The role of social norms and risk perceptions. *Addictive Behaviors*, 105, 106289. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106289>
- [48] Nijkamp, L., & Spronk, D. (2020). *Studenten en middelengebruik in Rotterdam. Een eerste aanzet voor de uitwerking van het thema studenten en middelengebruik in "Gezond 010: het akkoord."*
- [49] Marsh, H. (2018). *The Student Drinking Experience. Expectations, friendship and drinking practices.*
- [50] Cashin, J. R., Presley, C. A., & Meilman, P. W. (1998). Alcohol use in the Greek system: Follow the leader? *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 59, 63–70.
- [51] Spratt, J. T., & Turrentine, C. G. (2001). The leader factor: Student leadership as a risk factor for alcohol abuse. *Journal of College Student Development*, 42, 59–67.
- [52] Gurie, J. R. (2002). *The relationship between perceived leader behavior and alcohol consumption among university students who are members of social fraternities.*
- [53] Janse, M., & van Hummel, N. (2022). *Gedaald welbevinden, geknakt vertrouwen. De impact van de coronacrisis op studenten.*
- [54] Kruisbergen, E., & de Jonge, M. (2023). Voorkomen is beter dan genezen..., toch? *Tijdschrift Voor Veiligheid*, 22(3), 1–22. <https://doi.org/10.5553/tvv/.000057>

10 Bijlagen

Bijlage 1 Informatiebrieven focusgroepen onderwijs- en preventieprofessionals

De onderwijs- en preventieprofessionals hebben dezelfde informatiebrief ontvangen. Het enige verschil tussen de twee informatiebrieven is het aanspreken van de doelgroep – ofwel onderwijsprofessionals ofwel preventieprofessionals.

Trendspotter: Alcohol- en drugsgebruik studentenverenigingen Focusgroep onderwijsprofessionals Projectcode 65-2303

1. Inleiding

Wij vragen je of je wilt meewerken aan een trendspotterstudie^[1] naar het alcohol- en drugsgebruik onder studenten die wel of geen lid zijn van een studentenvereniging^[2]. Wij vragen je om mee te doen, omdat je beroepsmatig in contact komt met studenten. Meedoen is vrijwillig. Om mee te doen hebben we wel je toestemming nodig.

We leggen het onderzoek eerst uit. Lees deze informatie rustig door en vraag om toelichting als je vragen hebt. Daarna kun je beslissen of je wilt meedoen.

2. Achtergrond van het onderzoek

Vanuit onderwijsinstellingen en de instellingen voor verslavingszorg krijgen wij met enige regelmaat vragen over risicovolle doelgroepen binnen de studentenpopulatie. Volgens berichtgevingen uit de media lijken studenten die lid zijn van een vereniging meer alcohol en drugs te gebruiken dan studenten die geen lid zijn. Om dit te onderzoeken voert het Trimbos-instituut dit jaar een trendspotterstudie onder studentenverenigingen uit.

Een Trendspotter is een onderzoeksmethode waarbij binnen korte tijd informatie over een bepaald thema op verschillende manieren wordt verzameld (literatuuronderzoek, data-analyse en focusgroepen).

3. Doel van het onderzoek

Tijdens de focusgroep delen we de eerste resultaten van het project op basis van een literatuurstudie en analyse van bestaande datasets. Daarna willen we graag met jou en andere experts uit het veld in gesprek; Hoe kijken jullie tegen deze resultaten aan? Past het bij het beeld dat jullie hebben? Ontvangen jullie bepaalde signalen vanuit studentenverenigingen? Waar hebben jullie behoefte aan en welke rol kunnen jullie spelen? De opgehaalde informatie geeft richting aan toekomstige preventieve maatregelen en mogelijke samenwerkingen.

4. Wie kan meedoen?

Onderwijsprofessionals die beroepsmatig in contact komen met studenten (zowel lid als niet-lid) kunnen meedoen. Denk hierbij aan beleidsmedewerkers/contactpersonen van studentenverenigingen, studentenbegeleiders, koepels van de onderwijsinstellingen (VH en UNL) en de koepel van studentenpsychologen.

5. Wat betekent het voor jou als je meedoet?

Meedoen betekent dat we je vragen deel te nemen aan een online focusgroep. Deze zal maximaal 1,5 uur duren. Tijdens de focusgroep zullen we ingaan op het soort signalen van middelengebruik onder leden van studentenverenigingen dat je ontvangt. Ook willen we met elkaar in gesprek over wat jouw rol en die van mogelijke samenwerkingspartners kan zijn. Daarnaast biedt de focusgroep de mogelijkheid om jouw behoeften en wensen kenbaar te maken en ervaringen uit het veld met andere professionals te delen.

6. Hoe gaan wij met jouw persoonsgegevens om?

Tijdens de focusgroep zal er een opname gemaakt worden ten behoeve van de verslaglegging. Deze zal na uitwerking verwijderd worden.

Verantwoordelijke(n)

Het Trimbos-instituut^[3] is verantwoordelijk voor de verwerking van de te verzamelen persoonsgegevens. Wij doen dat met de grootst mogelijke zorgvuldigheid volgens de privacyregels uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming ("AVG").

Welke persoonsgegevens we verzamelen en waarvoor we die gebruiken, leggen we hieronder uit.

Te verzamelen gegevens

Wij hebben jouw naam en contactgegevens omdat je in het verleden eerder contact heeft gehad met ons of andere collega's van het Trimbos-instituut.

Verder verwerken wij de gegevens die je tijdens de focusgroep met ons deelt ten behoeve van ons onderzoek, waaronder:

- jouw beroep, functie en de organisatie waar je werkt;
- de signalen die je direct ofwel via collega's ontvangt over middelengebruik onder leden van studentenverenigingen;
- geluidsopname van de focusgroep.

De (gepseudonimiseerde) onderzoeksgegevens worden beveiligd (versleuteld) en gescheiden van de contactgegevens opgeslagen.

De resultaten van het onderzoek zullen op anonieme basis worden gepubliceerd. **Dit betekent dat jouw naam en de naam van jouw organisatie niet in de publicatie genoemd zullen worden.** In het geval wij graag een naar jou herleidbare quote gebruiken in de publicatie zullen wij je daarvoor apart per e-mail toestemming vragen.

Bewaartermijn

De onderzoeksgegevens worden na afronding van het onderzoek tien jaar bewaard of langer wanneer deze gegevens wetenschappelijk nog relevant zijn.

Indien nodig voor de afwikkeling van een wettelijke verplichting of gerechtelijke procedure kunnen de daarvoor benodigde persoonsgegevens langer worden bewaard.

Grondslag

Wij verwerken je gegevens zoals hiervoor beschreven op basis van jouw toestemming. Door het meedoen aan het onderzoek c.q. interview, geef je (ook) toestemming tot het verwerken van de hiervoor genoemde persoonsgegevens.

Je kan jouw toestemming te allen tijde weer intrekken door een e-mail te sturen naar mhorst@trimbos.nl onder vermelding van de projectcode (zie bovenaan en in voettekst). Het gebruik van de persoonsgegevens tot het moment van intrekking blijft rechtmatig.

Op www.trimbos.nl/privacy vind je meer informatie over hoe wij omgaan met persoonsgegevens en over jouw rechten, de contactgegevens van de functionaris gegevensbescherming, etc. Voor meer informatie kun je terecht bij jouw contactpersoon.

7. Vragen of klachten?

Bij vragen of klachten kun je contact opnemen met de projectleider van dit onderzoek: Michelle van der Horst. Je kunt haar e-mailen op mhorst@trimbos.nl of bellen op +316 21 36 27 35.

Wij hopen op jouw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Michelle van der Horst
Britt Bilderbeek
Janneke van der Avoort

[1] https://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/trendspotter-manual_en

[2] Onder studentenverenigingen verstaan wij in dit onderzoek: gezelligheids-, studie-, sport-, cultuur- en overige verenigingen waarbij studenten de doelpopulatie zijn.

[3] Het Trimbos-instituut is gevestigd aan de Da Costakade 45 (3521 VS) in Utrecht, telefoonnummer 030 297 1100.

Bijlage 2 Wervingsvragenlijst voor focusgroepen studenten

Alcohol- en drugsgebruik onder studenten

Hieronder staat informatie over het onderzoek. Lees dit even door. Op de volgende pagina kan je je opgeven!

Hoi! Bedankt dat je mee wilt doen aan ons onderzoek over het alcohol- en drugsgebruik onder leden en niet-leden van studentenverenigingen! Meedoen betekent dat je aansluit bij een online focusgroep (een soort groepsinterview) van 1,5 uur. Hieronder leggen we kort uit wat de focusgroep inhoudt en hoe je kunt meedoen.

Wat is het doel van dit onderzoek?

Het belangrijkste doel van dit onderzoek is om meer te weten te komen over of en hoeveel het alcohol- en drugsgebruik verschilt onder studenten die wel of geen lid zijn van een studentenvereniging. We maken in dit onderzoek onderscheid tussen verschillende studentenverenigingen: gezelligheid, studie, sport, cultuur en overige verenigingen. Daarnaast willen we samen met jou kijken hoe je als (mede)student problematisch alcohol- en drugsgebruik kan signaleren en bespreken.

Waarom doen we dit onderzoek?

Vanuit onderwijsinstellingen en de instellingen voor verslavingszorg krijgen wij vragen over welke groepen studenten mogelijk meer risico lopen op (problematisch) alcohol- en drugsgebruik. Volgens de media speelt alcohol- en drugsgebruik een grotere rol binnen studentenverenigingen, vergeleken met andere groepen studenten. Of dit ook echt zo is, is nog niet onderzocht. Wij willen daarom met jou en andere studenten (lid en geen lid) in gesprek om te horen wat jullie ervaring is.

Waar wordt de focusgroep gehouden?

Online, via teams. De link naar het gesprek wordt naar het e-mailadres gestuurd dat je opgeeft in dit formulier.

Wat krijg ik voor mijn deelname?

Je krijgt een cadeaubon van €25,- voor je deelname.

Hoe kan ik mij opgeven voor de focusgroep?

Op de volgende pagina kun je jouw contactgegevens invullen. Ook kan je kiezen uit een aantal data voor de focusgroep. Als laatste krijg je een aantal vragen over je gender, leeftijd, het wel/niet ervaring hebben met alcohol of drugs door je omgeving en het wel/niet lid zijn van een studentenvereniging. We vragen dus **niet** naar je eigen alcohol- of drugsgebruik. We stellen deze vragen zodat we ervoor kunnen zorgen dat er zoveel mogelijk verschillende studenten mee kunnen doen aan het onderzoek.

Na het invullen van het formulier hoor je binnen 3 dagen of je mee kan doen aan de focusgroep.

Ik heb nog vragen over het onderzoek, aan wie kan ik die stellen?

Vragen of zorgen over het onderzoek of je deelname kan je kwijt bij Michelle (mhorst@trimbos.nl) of Britt (bbilderbeek@trimbos.nl / 06 15 17 86 40)

Informatie over het onderzoek

Je moet het onderstaande vakje aanvinken voor je door kan gaan.

Heb je de informatie gelezen en wil je je opgeven voor het onderzoek?

Wil je niet meedoen? Dan kun je de vragenlijst afsluiten.

a. Ja, ik wil mij opgeven.

Achtergrondinformatie deelnemer

Op welke van de volgende data heb je tijd voor de focusgroep?

- Woensdag 27 september van 13.00 – 14.30
- Maandag 2 oktober van 11.00 – 12.30
- Dinsdag 10 oktober van 15.00 tot 16.30

1. Wat is je mailadres?
2. Op welk telefoonnummer kunnen we je bereiken?
3. Wat is het geslacht/gender waarmee je je identificeert?
  - a. Man
  - b. Vrouw
  - c. Anders, namelijk
4. Hoe oud ben je?
5. Wat is het niveau van de opleiding die je volgt?
  - a. Hbo bachelor
  - b. Hbo master
  - c. Wo bachelor
  - d. Wo master
  - e. Anders, namelijk
6. Ben je lid van een studentenvereniging en zo ja welke*?

Onder studentenverenigingen vallen in dit onderzoek:

- **Gezelligheidsverenigingen:** een studentenvereniging die een sociale functie vervult met studenten die studeren in dezelfde stad.
- **Studieverenigingen:** een vereniging van studenten van dezelfde onderwijsinstelling die daar dezelfde opleiding volgen, dezelfde afstudeerrichting hebben of in sommige gevallen aan dezelfde faculteit studeren. Bij een studievereniging wordt gezelligheid gecombineerd met studiegerichte activiteiten.
- **Studentensportverenigingen:** een vereniging van studenten voor beoefenaars van een bepaalde sport.
- **Studentencultuurverenigingen:** een vereniging voor studenten om muziek, kunst of theater te maken.
- **Overige verenigingen:** verenigingen op bijvoorbeeld het gebied van religie, identiteit, etc.
  - a. Geen lid van een studentenvereniging
  - b. Gezelligheidsvereniging
  - c. Studievereniging
  - d. Studentensportvereniging

- e. Studentencultuurvereniging
  - f. Overige vereniging
  - g. Anders, namelijk
7. Komt drugsgebruik voor in jouw omgeving (bij vrienden, klasgenoten, clubgenoten, etc.)?
- a. Ja
  - b. Nee
  - c. Anders, namelijk
8. In welke stad studeer je?

Bijlage 3 Informatiebrief en toestemmingsformulier focusgroepen studenten

Trendspotter: alcohol- en drugsgebruik onder leden en niet-leden studentenverenigingen
Informatiebrief
Projectcode 65-2303

A. Wat houdt het onderzoek in?

Bedankt dat je mee wilt doen aan ons onderzoek over het alcohol- en drugsgebruik onder leden en niet-leden van studentenverenigingen! Meedoen betekent dat je aansluit bij een focusgroep van 1,5 uur. In deze brief vind je meer informatie over het onderzoek, de focusgroep en hoe het Trimbos-instituut omgaat met jouw persoonlijke gegevens. De brief bestaat uit 3 delen: A, B en C. Lees de informatie rustig door. Daarna kun je beslissen of je mee wilt doen.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om een beter beeld te krijgen van het alcohol- en drugsgebruik onder studenten die wel of geen lid zijn van een studentenvereniging. Ook kijken we naar eventuele verschillen tussen typen studentenverenigingen.

Achtergrond van het onderzoek

Vanuit onderwijsinstellingen en de instellingen voor verslavingszorg krijgen wij vragen over welke groepen studenten mogelijk meer risico lopen op (problematisch) middelengebruik. Volgens de media spelen alcohol- en drugsgebruik een grotere rol binnen studentenverenigingen, vergeleken met andere groepen studenten. Of dit ook echt zo is, is nog niet onderzocht. Wij willen daarom met jou en andere studenten (lid en geen lid) in gesprek om te horen wat jullie zien.

Waarom vragen we jou om mee te doen aan het onderzoek?

Je hebt aangegeven dat je ouder bent dan 18 jaar en studeert aan een hogeschool of universiteit. Daarnaast ben je mogelijk lid van een studentenvereniging.

Onder de term 'studentenvereniging' vallen in dit onderzoek:

- Gezelligheidsverenigingen: een studentenvereniging die een sociale functie vervult met studenten die studeren in dezelfde stad.
- Studieverenigingen: een vereniging van studenten van dezelfde onderwijsinstelling die daar dezelfde opleiding volgen, dezelfde afstudeerrichting hebben of in sommige gevallen aan dezelfde faculteit studeren. Bij een studievereniging wordt gezelligheid gecombineerd met studiegerichte activiteiten.
- Studentensportverenigingen: een vereniging van studenten voor beoefenaars van een bepaalde sport.
- Studentencultuurverenigingen: een vereniging voor studenten om muziek, kunst of theater te maken.
- Overige verenigingen: verenigingen op bijvoorbeeld het gebied van religie, identiteit, etc.

Wat betekent het voor jou als je meedoet?

Als je meedoet vragen we je om eenmalig mee te doen aan een focusgroep. Deze zal ongeveer 1,5 uur duren. Een focusgroep is een manier van onderzoek doen waarbij je samen met anderen

(in een groep) geïnterviewd wordt over een bepaald thema. Voor dit onderzoek zal de focusgroep gaan over alcohol- en drugsgebruik onder studenten.

De focusgroep zal online of op het Trimbos-instituut plaatsvinden. De onderzoekers zullen je vragen stellen over wat jij in jouw omgeving ziet met betrekking tot alcohol- en drugsgebruik. Het gaat dus niet over je eigen gebruik. Bijvoorbeeld 'worden er in jouw omgeving wel eens drugs gebruikt?' of 'welke drugs worden er door jouw omgeving gebruikt?' Samen met de andere deelnemers en de onderzoekers ga je hierover in gesprek.

Wat zijn de voordelen en nadelen als je meedoet aan het onderzoek?

Door mee te doen help je ons om meer inzicht te krijgen in het alcohol- en drugsgebruik onder studenten. Ook help je bij het inzicht krijgen in mogelijke verschillen in alcohol- en drugsgebruik onder studenten die wel of niet lid zijn van een studentenvereniging. Deze informatie delen wij vervolgens weer met studentenverenigingen, onderwijsinstellingen, instellingen voor verslavingszorg en de overheid. Dit kan helpen bij het bieden van eventuele hulp en oplossingen.

Hoe gaan we om met jouw gegevens?

Er zal zorgvuldig en vertrouwelijk worden omgegaan met de gegevens die tijdens het onderzoek over jou of jouw omgeving worden verzameld. Dit gebeurt volgens de privacyregelgeving die van toepassing is, waaronder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In onderdeel B van deze brief wordt uitgebreid beschreven hoe we met jouw persoonlijke gegevens omgaan en hoe we jouw privacy bewaken.

Krijg je een vergoeding als je meedoet aan het onderzoek?

Je krijgt voor jouw deelname aan de focusgroep een cadeaubon van €25,-. Daarnaast vergoeden we je reiskosten, als je hier kosten voor maakt.

Heb je vragen of klachten over het onderzoek?

Bij vragen of klachten over dit onderzoek kun je contact opnemen met de projectleider Michelle van der Horst. Je kunt haar mailen op mhorst@trimbos.nl of bellen of appen op 06 21 36 27 35.

Meedoen of niet?

Je beslist zelf of je wel of niet wilt meedoen. Meedoen is vrijwillig. Als je niet wilt meedoen kun je dat makkelijk aangeven. Ook als je wel meedoet, kun je je bedenken en alsnog stoppen. Je hoeft niet te zeggen waarom je stopt.

Hoe neem je deel aan het onderzoek?

Wil je meedoen? Vul dan de toestemmingsverklaring in die je als onderdeel C bij deze informatiebrief vindt.

B. Hoe gaat het Trimbos-instituut om met persoonsgegevens?

In onderdeel A van deze brief kreeg je informatie over de opzet en doel van het onderzoek Trendspotter: alcohol- en drugsgebruik onder leden en niet-leden van studentenverenigingen (projectcode 65-2303 wp 8). In onderdeel B geven wij je informatie over hoe we met jouw persoonlijke gegevens omgaan en hoe we je privacy bewaken.

Het Trimbos-instituut²⁸ is verantwoordelijk voor de verwerking van alle persoonsgegevens. Wij doen dat met de grootst mogelijke zorgvuldigheid volgens de privacyregels uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming ("AVG"). Welke persoonsgegevens we verzamelen en waarvoor we die gebruiken, leggen we hieronder uit.

1. Onderzoeks- en contactgegevens

Contactgegevens: wij hebben jouw e-mail en telefoonnummer verkregen doordat je gereageerd hebt op onze oproep, of doordat iemand uit ons netwerk ons met jou in contact heeft gebracht. Wij gebruiken deze gegevens om contact met jou te kunnen houden voor (het plannen van) de focusgroep.

Onderzoeksgegevens: wij verwerken de gegevens die je tijdens de focusgroep met ons deelt, waaronder:

- Je leeftijd, geslacht, woonplaats, opleiding, onderwijsinstelling en indien van toepassing type vereniging waarvan je lid bent.
- Jouw mening en inzichten over het drugsgebruik in jouw omgeving.

De onderzoeksgegevens worden beveiligd en gescheiden van de contactgegevens opgeslagen. De resultaten van de focusgroep zullen op een anonieme manier verwerkt worden in een verslag of rapport. Als we een uitspraak van jou toevoegen, doen we dit alleen met jouw toestemming en zonder jouw naam.

2. Betalingsgegevens

Als je meedoet aan dit onderzoek krijg je een cadeaubon van €25,-.

Wij hebben bepaalde gegevens nodig om deze cadeaubon aan jou te kunnen geven.

Daarom vragen wij om de volgende betalingsgegevens, in te vullen op de toestemmingsverklaring:

- volledige naam en voorletters
- je e-mailadres

Als je nog een keer binnen één kalenderjaar meedoet aan een onderzoek van het Trimbos-instituut waarbij een vergoeding wordt verstrekt hebben wij aanvullende gegevens nodig om te kunnen voldoen aan onze wettelijke verplichtingen tegenover de belastingdienst. Het betreft dan de volgende gegevens.

- straatnaam, huisnummer, postcode en woonplaats
- geboortedatum
- BSN

---

28 Het Trimbos-Instituut is gevestigd aan de Da Costakade 45 (3521 VS) in Utrecht, telefoonnummer 030 297 1100.

Grondslag(en) verwerking persoonsgegevens

Toestemming: wij vragen je toestemming voor het verwerken van de hierboven aangegeven persoonsgegevens voor het onderzoek. Alleen met die toestemming kan het Trimbos-instituut het onderzoek uitvoeren. Om die reden vragen wij je om de Toestemmingsverklaring (onderdeel C.) in te vullen en te ondertekenen.

Overeenkomst/wettelijke verplichting: als je recht hebt op een cadeaubon, dan is de verwerking van de betalingsgegevens noodzakelijk om onze afspraak na te komen en om te voldoen aan wettelijke verplichtingen tegenover de belastingdienst.

Hoe lang worden je persoonsgegevens bewaard?

De bewaartermijn verschilt per type persoonsgegevens:

1. De onderzoeksgegevens, behalve de video-/geluidsopname, worden na afronding van het onderzoek tien jaar bewaard of langer wanneer deze gegevens wetenschappelijk nog relevant zijn.
2. De contactgegevens en de toestemmingsverklaring worden na afronding van het onderzoek maximaal vijf jaar bewaard;
3. De betalingsgegevens worden zeven jaar bewaard na afloop van het jaar waarin de vergoeding is betaald.
4. De video-/geluidsopname wordt niet langer bewaard dan nodig is voor het onderzoek. In elk geval wordt deze niet langer bewaard dan maximaal twee maanden na afronding van het onderzoek.

De onderzoeksgegevens worden apart bewaard van de contact- en de betalingsgegevens.

Worden mijn persoonsgegevens met andere partijen gedeeld voor van dit onderzoek?

Voor de uitvoering van dit onderzoek werken wij samen met (een) leverancier(s) die in onze opdracht gegevens verwerk(en). Wij hebben of sluiten met deze leverancier(s) een verwerkersovereenkomst:

- Voor opslag van gegevens in het algemeen maakt het Trimbos-instituut gebruik van een cloudomgeving²⁹.

Daarnaast geven wij op grond van onze wettelijke verplichtingen gegevens door aan de belastingdienst in geval van betaling van een vergoeding.

We verstrekken de gegevens verder niet aan andere organisaties, tenzij het Trimbos op grond van geldende wet- en regelgeving bevoegd is of verplicht wordt bepaalde gegevens te verstrekken.

---

29 Deze cloudomgeving is van een Amerikaanse partij, Microsoft. Doorgifte (in de zin van opslag) van gegevens bij een Amerikaanse partij vergt extra aandacht voor beveiligingsmaatregelen. Op de eerste plaats heeft Microsoft goedkeuring van de Europese Commissie voor de wijze waarop Microsoft passende waarborgen heeft ingebouwd voor de verwerking van persoonsgegevens, de "Standard Contractual Clauses". Op de tweede plaats heeft het Trimbos-instituut een risicoanalyse gedaan ten gevolge waarvan aanvullende waarborgen zijn genomen om uw privacy zo goed als mogelijk te bewaken, zoals encryptie en/of pseudonimisering. Risico's worden regelmatig opnieuw beoordeeld en aan de hand van de nieuwe beoordeling worden maatregelen bijgesteld indien nodig. Daarnaast worden de maatregelen voortdurend getoetst aan de ontwikkeling van (nieuwe) bedreigingen in de wereld.

Jouw rechten

Je mag ieder moment stoppen met deelname aan het onderzoek en je toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens op ieder moment intrekken. Het gebruik van de persoonsgegevens tot het moment van intrekking blijft rechtmatig.

Daarnaast heb je het recht:

- a. om inzage te krijgen in je persoonsgegevens. Je kunt een kopie opvragen van de gegevens die wij van jou hebben.
- b. je persoonsgegevens te herzien of corrigeren als ze niet juist of onvolledig zijn.
- c. in bepaalde gevallen heb je ook recht om je persoonsgegevens te laten wissen ('recht op vergetelheid'). Van dit recht kun je onder meer gebruik maken als je de toestemming voor het gebruik van de persoonsgegevens intrekt.
- d. in bepaalde gevallen, op beperking van de verwerking van je persoonsgegevens;
- e. om de persoonsgegevens in een gestructureerde, gangbare en machinaal leesbare vorm te verkrijgen en die gegevens aan een ander over te dragen.

Voor meer informatie: zie artikelen 15 tot en met 20 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Indien je gebruik wilt maken van één van jouw rechten kan dit door een e-mail te sturen naar de hieronder genoemde contactpersoon. Vermeld hierbij de titel van het project en de projectcode (zie titel of voetnoot).

Bewaren en gebruik van gegevens voor ander onderzoek

De onderzoeksgegevens kunnen na afloop van dit onderzoek ook nog van belang zijn voor ander wetenschappelijk onderzoek op het gebied van alcohol- of druggebruik. Wetenschappelijke onderzoekers kunnen ons om deze gegevens vragen voor gebruik voor hun onderzoek. We verstrekken alleen de onderzoeksgegevens (niet de contactgegevens) en dat doen we alleen als er een goed onderzoeksvoorstel is. De onderzoeksgegevens worden niet voor commerciële doeleinden verstrekt.

Je kunt op het toestemmingsformulier aangeven of je wel of niet instemt met het bewaren en het gebruiken van deze gegevens voor ander onderzoek. Indien je hier niet mee instemt, kan je gewoon deelnemen aan het huidige onderzoek en zullen de onderzoeksgegevens uitsluitend voor het huidige onderzoek worden gebruikt.

Gezien het belang van het onderhavige onderzoek vragen wij daarnaast je toestemming om je in de toekomst opnieuw te mogen benaderen om als deelnemer mee te doen aan het vervolgonderzoek en/of andere wetenschappelijke onderzoeken. Als je toestemming geeft zullen wij je contactgegevens daarvoor bewaren.

Contactpersoon

Heb je vragen over het onderzoek? Of heb je vragen over de wijze waarop het Trimbos-instituut omgaat met jouw persoonsgegevens? Of wil je gebruikmaken van je rechten op grond van de AVG? Neem dan contact op met Michelle van der Horst via mhorst@trimbos.nl of 06 21 36 27 35.

Klacht?

Als je vindt dat het Trimbos-instituut niet goed met jouw gegevens is omgegaan of onzorgvuldig is geweest, neem dan contact op met de Functionaris voor Gegevensbescherming ("FG") van Trimbos, via fg@trimbos.nl. De Functionaris voor Gegevensbescherming is onafhankelijk en houdt voor het Trimbos-instituut toezicht op naleving van de AVG. Als je een klacht hebt en je die liever niet bij de FG van het Trimbos-instituut indient, kun je ook contact opnemen met de Autoriteit Persoonsgegevens via <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/>.

Voor meer informatie over hoe Trimbos met persoonsgegevens omgaat verwijzen wij naar onze privacyverklaring op www.trimbos.nl/privacy.

C. Toestemmingsverklaring*

Bij het wetenschappelijk onderzoek:

Trendspotter: alcohol- en drugsgebruik onder leden en niet-leden studentenverenigingen

Projectcode 65-2303

Toestemming

- Ik ben goed geïnformeerd over het onderzoek én de wijze waarop mijn persoonsgegevens worden verwerkt.
- Ik heb de schriftelijke informatie over het onderzoek (65-2303) en over de verwerking van de persoonsgegevens door het Trimbos-instituut goed gelezen.
- Vragen die ik nog had over het onderzoek en over de verwerking van persoonsgegevens heb ik kunnen stellen, en zijn naar tevredenheid beantwoord.
- Ik heb goed over deelname aan het onderzoek kunnen nadenken.
- Ik weet dat meedoen vrijwillig is. Ik weet ook dat ik op ieder moment kan stoppen met deelname aan het onderzoek en dat ik de toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens kan intrekken.
- **Ik stem door ondertekening van deze verklaring in met deelname aan het onderzoek en stem in met de verwerking van mijn persoonsgegevens voor dit onderzoek zoals beschreven in de onderdelen A en B van de informatiebrief. Deze toestemming ziet dus op de verwerking van gegevens zoals mijn telefoonnummer en emailadres, bijzondere persoonsgegevens zoals lidmaatschap van een studentenvereniging, mijn inzichten in het middelengebruik onder studenten in mijn omgeving als de video-/geluidsopname.**

Naast het bovenstaande zijn er verschillende onderdelen waarvoor je per onderdeel kunt kiezen of je wel of geen toestemming geeft.

-> Je kunt in de laatste regel ook in één keer voor alles toestemming geven.

	JA	NEE
Ik geef toestemming aan het Trimbos-instituut om mij na dit onderzoek opnieuw te benaderen voor een onderzoek op het terrein van alcohol- en drugsgebruik.	☐	☐
Ik geef toestemming om de onderzoeksgegevens te gebruiken voor ander onderzoek van het Trimbos-instituut op het terrein van alcohol- en drugsgebruik, zoals in onderdeel B van de informatiebrief beschreven.	☐	☐
Ik geef toestemming voor hergebruik van de onderzoeksgegevens voor ander onderzoek op het terrein van alcohol- en drugsgebruik door andere wetenschappelijke onderzoekers dan die van het Trimbos-instituut, zoals in onderdeel B van de informatiebrief beschreven.	☐	☐
Ik geef toestemming om mijn antwoorden te gebruiken voor quotes (die niet naar mij te herleiden zijn) in publicaties naar aanleiding van dit onderzoek.	☐	☐
Ik geef toestemming voor alles dat hierboven staat beschreven	☐	

Vraag over eerdere onderzoeken

Heb je dit kalenderjaar eerder meegedaan met een onderzoek van het Trimbos-instituut?

Zo ja: welk onderzoek?

Indien "ja" geantwoord bij de vorige vraag vul dan de volgende gegevens in:

Voorletters + naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Geboortedatum:

BSN:

Naam:

Handtekening:

Datum:

Bijlage 4 Topiclijst focusgroepen studenten

Deel 1: Opstarten (10 min.)

1. Uitleg en toestemming vooraf
2. Kort voorstelrondje
  - Naam
  - Leeftijd
  - Studiejahr
  - Studie
  - Onderwijsinstelling
  - Lid van een studentenvereniging, zo ja wat voor soort vereniging (gezelligheid, studie, sport, cultuur of overig (bijv. religie of LHBTQIA+))

Deel 2: Middelengebruik (30 min.)

Iedereen vult de vragen in over de verschillende middelen die in hun omgeving worden gebruikt. Het kan hierbij gaan om hun eigen studentenvereniging(en) of een studentenvereniging waar zij vanwege persoonlijke contacten een goed beeld van hebben. Er zijn zes categorieën onderscheid: geen lid, gezelligheid, studie, sport, cultuur en overig. Na het invullen van de vragen kunnen we met elkaar in gesprek over of deze resultaten overeenkomen met het beeld dat zij hebben van het middelengebruik bij hun vereniging ten opzichte van andere type verenigingen.

1. Door hoeveel studenten wordt in jouw omgeving middel x gebruikt?
  - a. Niemand
  - b. Een aantal mensen
  - c. (Bijna) iedereen
  - d. Weet ik niet

Onderstaande middelen worden uitgevraagd:

- Alcohol
- Tabak en vape
- Cannabis
- Ecstasy/MDMA (Geschreven als 'xtc', omdat dit bekender is voor studenten)
- 3-MMC/4-MMC
- Cocaïne
- ADHD-medicatie zonder voorschrift

2. Kun je de middelen categoriseren van meest naar minst gebruikt in jouw omgeving/vriendengroep/studentenvereniging?

Deel 3: Sociale invloeden (20 min.)

1. Welke dingen hebben volgens jou invloed op het alcohol- en drugsgebruik binnen/buiten de vereniging? *[open laten antwoorden, maar mogelijke opties zijn:]*
  - Sociale normen / cultuur / groepsdruk
  - Populaire studenten en/of leiderschap (bestuur van een vereniging bijv.)
  - Woonsituatie (wel/niet op kamers, verenigingshuis, campus)
    - Rol ouders

- Gemoedstoestand
- Energie / langer volhouden
- Slaap
- Focus / concentratie
- Overig

Deel 4: Handelingsperspectief (20 min.)

1. Wat kunnen organisaties/partijen in jouw omgeving doen
  - aan middelenpreventie?
  - aan signaleren en bespreekbaar maken van middelengebruik?
2. Wat kan de overheid doen?

Deel 5: Afsluiten (10 min.)

Benoemen contactgegevens onderzoekers voor verdere vragen. En wijzen op Alcoholinfo en Drugsinfo.

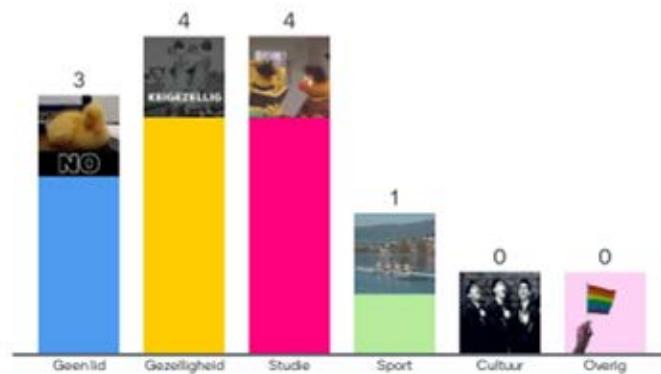
Vragen of deelnemers ook het uiteindelijke rapport willen ontvangen.

Bijlage 5 Mentimeter focusgroepen studenten

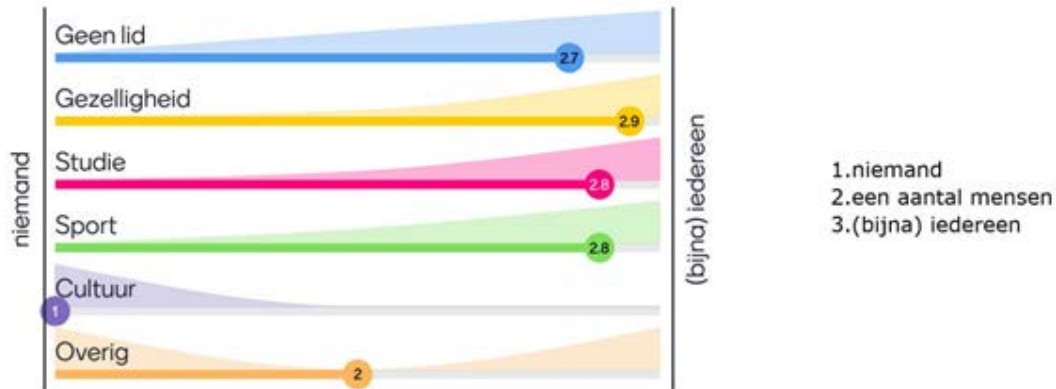
Om een beeld te geven van de Mentimeter die is gebruikt tijdens de focusgroep met studenten, zijn een aantal screenshots toegevoegd.

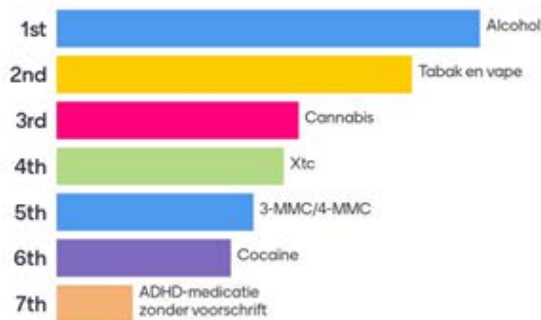
Ben je lid van een studentenvereniging en zoja welke?

Door hoeveel studenten wordt in jouw omgeving alcohol gebruikt?

Kun je de middelen categoriseren van meest naar minst gebruikt in jouw omgeving?

Welke dingen hebben volgens jou invloed op het alcohol- en drugsgebruik binnen/buiten de vereniging?

39 responses

